

Onderzoek naar de mbo-verklaring

Eindrapport 2024

Ton Eimers
Bianca Leest
Britt Visser

September 2024

Projectnummer: 2021037

Dit project is (mede) gefinancierd door het NRO.
NRO-projectnummer: 405-10-480

© 2024 KBA Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van KBA Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
1.1	Vooraf	1
1.1.1	Leeswijzer samenvatting	1
1.2	Mbo-verklaring	1
1.3	Onderzoeksvragen	3
1.4	Onderzoeksopzet en dataverzameling	3
1.4.1	Landelijke enquête beleidsmedewerkers	4
1.4.2	Casestudies	4
1.4.3	Telefonische interviews met studenten	5
1.4.4	Secundaire analyse van enquêtedata van studenten	6
1.4.5	Gesprekken met stakeholders	6
1.5	Leeswijzer rapport	7
2	Toepassing van de mbo-verklaring	8
2.1	Inleiding	8
2.2	Aantallen afgegeven mbo-verklaringen	8
2.3	Doelgroepen	9
2.4	Afgifte	10
2.5	Model mbo-verklaring	12
2.6	Praktijkverklaring	15
2.7	Bekendheid	16
2.8	Knelpunten	17
3	Doelbereiking mbo-verklaring	20
3.1	Inleiding	20
3.2	Ervaringen van studenten	20
3.3	Draagvlak voor en visie op mbo-verklaring	23
3.4	Resultaten en effecten	26
3.4.1	Inzet van de mbo-verklaring voor terugkeer naar onderwijs	26
3.4.2	Inzet van de mbo-verklaring voor het vinden van werk	28
3.4.3	Bijdrage aan eigenwaarde van jongeren	30
3.4.4	Verdere flexibilisering van het mbo	30
4	Samenvattende conclusies en aanbevelingen	33
4.1	Conclusies	33
4.2	Reflectie en aanbevelingen	38
	Bijlage	41

1 Inleiding

1.1 Vooraf

Het beleid gericht op jongeren in een kwetsbare positie is enerzijds gericht op het voorkomen en terugdringen van voortijdige schooluitval en anderzijds op het bieden van een zo goed mogelijk perspectief op duurzame inzetbaarheid voor jongeren die geen startkwalificatie kunnen halen. In het kader van dit tweede beleidsspoor zijn de afgelopen jaren diverse initiatieven gestart en maatregelen getroffen. Die zijn er onder meer op gericht om de positie van uitvallers uit het mbo te verbeteren, door te laten zien welke onderdelen van de opleiding met goed gevolg zijn afgelegd. De mbo-verklaring past in deze lijn.

Eind 2018 is door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) onderzoek uitgezet naar de mbo-verklaring. Het onderzoek is begin 2019 gestart. Het betrof een gecombineerd onderzoek naar de mbo-verklaring en naar het praktijkleren (met praktijkverklaring). Het ministerie van OCW was de invoering van beide vernieuwingen gestart met pilots en het onderzoek had tot doel om de pilots te monitoren en te evalueren. Oorspronkelijk zou het onderzoek doorlopen tot januari 2021. In mei 2020 is besloten om het onderzoek bij te stellen. Mede op verzoek van het ministerie van SZW werd het onderzoek naar de pilots praktijkleren uitgebreid met meer pilots en feitelijk als een afzonderlijk deelonderzoek voortgezet. Het deelonderzoek naar het praktijkleren is in 2021 afgerond met een eindrapportage.¹

Het onderzoek naar de pilots met de mbo-verklaring werd stilgelegd. Daarvoor waren meerdere redenen. Uit het tot dan toe uitgevoerde onderzoek bleek dat de pilots nog vrijwel geen mbo-verklaringen hadden verstrekt en dat verder onderzoek naar de impact van de mbo-verklaring op dat moment geen zin had. Bovendien besloot het ministerie het verdere verloop van de pilots niet af te wachten en de mbo-verklaring wettelijk in te voeren in schooljaar 2021-2022. Het onderzoek is het jaar na de invoering weer opgepakt. In 2023 is een tussenrapportage van het onderzoek opgesteld (niet gepubliceerd). Voorliggend rapport is de eindrapportage van het onderzoek.

1.1.1 Leeswijzer samenvatting

Het conclusiehoofdstuk (hoofdstuk 4) heeft tevens de functie van samenvatting. De hoofduitkomsten van het onderzoek zijn hierin samengevat aan de hand van de onderzoeksvragen.

1.2 Mbo-verklaring

Ondanks de inspanningen van mbo-instellingen vallen er ieder jaar studenten uit bij diplomagerichte trajecten. Deze jongeren hebben een kwetsbare arbeidsmarktpositie. In de kamerbrief 'Extra kansen voor jongeren in een kwetsbare positie' kondigde toenmalige minister Bussemaker

¹ Eimers, T., Jager, A. & Raaijman, J. (2021). Praktijkleren met praktijkverklaring. Evaluatie van de pilots. Nijmegen: KBA Nijmegen.

van OCW het plan aan voor de introductie van een vakdiploma.² Dat diploma was bedoeld voor studenten die alle beroepsgerichte onderdelen van hun opleiding succesvol hebben afgerond, maar (nog) niet in staat zijn om te voldoen aan alle generieke eisen om door te stromen naar een hoger onderwijsniveau. Deze studenten kunnen op een later moment alsnog de generieke eisen behalen en doorstromen naar een hoger onderwijsniveau. Dit plan is niet tot uitvoering gebracht, maar de achterliggende gedachte om studenten die zonder diploma uitvallen een verklaring mee te geven, die duidelijk maakt welke onderdelen van de opleiding zijn behaald, heeft een vervolg gekregen. In het kader van het wetsvoorstel “Aanscherping eisen examencommissie” (2016, wet 2017) wordt bepaald dat de examencommissie van de mbo-instelling op verzoek van de schoolverlater voor dit doel een instellingsverklaring moet afgeven.

Om studenten die uitvallen zoveel mogelijk kansen te bieden heeft het kabinet vervolgens in 2017, in het regeerakkoord “Vertrouwen in de Toekomst”, afgesproken dat een mbo-verklaring wordt ingevoerd voor deze jongeren. De wetgeving voor het mbo bood inmiddels al de mogelijkheid om een dergelijk document, de eerdergenoemde instellingsverklaring, uit te reiken. Dit was echter niet verplicht. Dat betekende dat uitgevallen studenten zelf een instellingsverklaring moesten aanvragen. In het regeerakkoord was aanvankelijk beschreven dat mbo-instellingen aan studenten die niet hun diploma halen een zogenaamd vakcertificaat kunnen uitreiken. Uit gesprekken met stakeholders over de uitvoering bleek echter dat de naam “vakcertificaat” verwarrend is, onder meer vanwege de relatie tot de reeds bestaande mbo-certificaten. Daarom is ervoor gekozen om over “mbo-verklaring” te spreken in plaats van “vakcertificaat”. In het regeerakkoord was de doelgroep beperkt tot studenten niveau 1. Omdat de instellingsverklaring voor alle niveaus gold, is in de wet “Versterken positie mbo-studenten” geregeld om de mbo-verklaring voor alle niveaus te laten gelden.

De mbo-verklaring is per 1 augustus 2021 ingevoerd.³ Vanaf die datum zijn bekostigde mbo-instellingen verplicht een mbo-verklaring uit te geven aan alle studenten die niet meer aan een onderwijsinstelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben behaald, aan wie geen diploma of certificaat kon worden uitgereikt, maar die wel ten minste een waardering hebben behaald voor (een deel van) een onderdeel van de beroepsopleiding. Daarnaast kunnen overige studenten die de mbo-instelling zonder diploma verlaten, maar wel een deel van de opleiding hebben gevolgd, op eigen verzoek een mbo-verklaring krijgen. Dit laatste geldt ook voor studenten van niet-bekostigde instellingen. De mbo-verklaring vervangt daarmee de bestaande instellingsverklaring.

In de mbo-verklaring worden de resultaten opgenomen die de student wél heeft behaald. De mbo-verklaring kan zo bijdragen aan het vinden van werk en/of terugkeer naar het mbo. Bij ministeriële regeling is vastgesteld welk model mbo-instellingen dienen te gebruiken bij het afgeven van een mbo-verklaring⁴. Studenten in de derde leerweg die volgens afspraak met de mbo-instelling recht hebben op een praktijkverklaring, ontvangen deze als onderdeel van de mbo-verklaring.

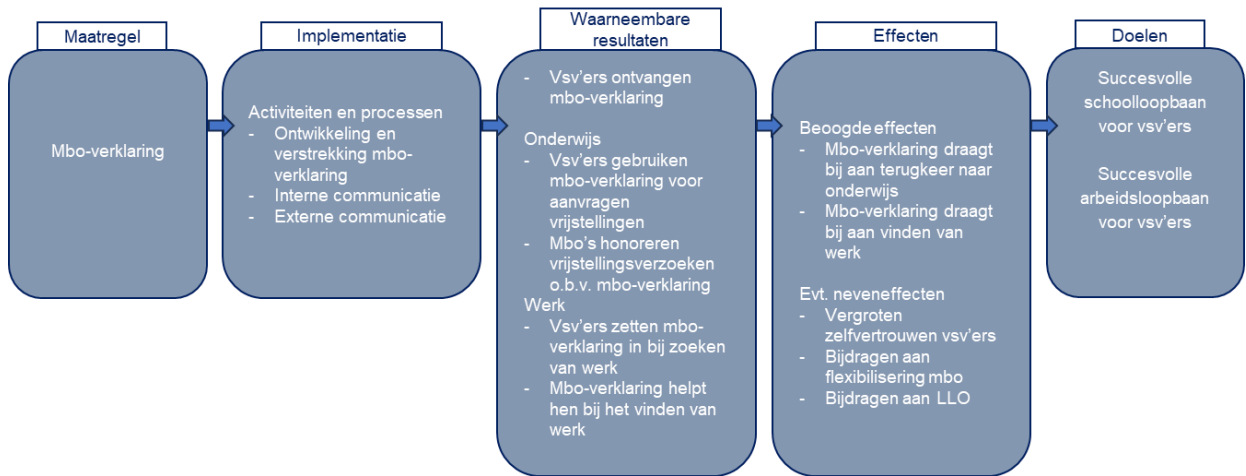
2 Kamerstukken 2014/15, 29 544, nr. 599 (officielebekendmakingen.nl).

3 Stb. 2020, 234; Kamerstukken 2018/19, 35 232, nr. 3 (MvT).

4 Stcrt. 2021, 1278 (officielebekendmakingen.nl).

In onderstaande figuur vatten we de beleidstheorie kort samen.

Figuur 1.1 – Schema beleidstheorie mbo-verklaring

1.3 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen hebben betrekking op de implementatie, werking en impact van de mbo-verklaring:

1. Hoe is de invoering van de mbo-verklaringen verlopen en door de betrokkenen ervaren?
2. Hoe wordt de mbo-verklaring ervaren door mbo-instellingen, studenten, leerbedrijven en deelnemende partijen?
3. Wordt de aan de schoolverlater verstrekte mbo-verklaring daadwerkelijk ingezet bij het vinden van werk of bij instroom in vervolgonderwijs?
4. Wat is de impact van de mbo-verklaring voor de schoolverlaters, in het bijzonder voor hun arbeidsmarktpositie?

1.4 Onderzoeksopzet en dataverzameling

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is een combinatie van onderzoeksmethoden ingezet:

- Een landelijke enquête onder beleidsmedewerkers van mbo-instellingen;
- Casestudies bij negen (tussenmeting 2023) en zes (eindmeting 2024) mbo-instellingen bestaande uit:
 - Groepsgesprekken (tussen- en eindmeting);
 - Analyse van administratieve gegevens (tussenmeting);
 - Documentanalyse van mbo-verklaringen (tussenmeting);
 - Telefonische interviews onder (oud-)studenten (tussen- en eindmeting);
 - Gesprekken stakeholders (eindmeting).
- Een telefonische enquête onder studenten die een mbo-verklaring hebben ontvangen

- Secundaire analyse van enquêtedata van studenten
- Gesprekken met stakeholders

In de volgende subparagrafen worden de verschillende onderzoeksmethoden verantwoord.

1.4.1 Landelijke enquête beleidsmedewerkers

Voor het onderzoek zijn alle bekostigde mbo-instellingen in het land benaderd. Bij elke mbo-instelling is via e-mail en aanvullend telefonisch contact een contactpersoon voor de enquête opgevraagd. Dit zijn staf-/beleidsmedewerkers op centraal beleidsniveau die de mbo-verklaring in hun portefeuille hebben. Zij hebben via e-mail een uitnodiging ontvangen met een gepersonaliseerde link naar de online enquête. Deze kon één keer per mbo-instelling worden ingevuld. Non-respondenten hebben na de eerste uitnodiging twee reminders per e-mail ontvangen en zijn vervolgens telefonisch benaderd met het verzoek de enquête in te vullen.

In totaal hebben in de periode van eind april tot en met medio juni 2024 43 respondenten op centraal beleidsniveau namens de mbo-instelling de vragenlijst ingevuld. Het responspercentage bedraagt 75 procent. De vragenlijst is ingevuld door beleidsmedewerkers van 30 roc's en 13 beroepscolleges. De enquête bij de tussenmeting in 2023 was ingevuld door 45 respondenten. Een deel van de vragen was in beide enquêtes gelijk. Waar relevant rapporteren we de uitkomsten van beide metingen om eventuele ontwikkelingen te laten zien.

Tabel 1.1 – Respons enquête beleidsmedewerkers

	Respons 2021-2022		Respons 2023-2024		Populatie	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
ROC	31	69	30	70	39	68
Beroepscollege	14	31	13	30	18	32
Totaal	45		43		57	

1.4.2 Casestudies

Tussenmeting

In overleg met de opdrachtgever is voor de tussenmeting een selectie gemaakt van mbo-instellingen die we hebben benaderd met het verzoek deel te nemen aan de casestudies. Daarbij is bewust gekozen voor instellingen die al ervaring hebben met de afgifte van mbo-verklaringen. Op die manier kan een beter beeld worden verkregen wat de ervaringen zijn met de implementatie en uitvoering van de afgifte van mbo-verklaringen en bovendien inzicht worden verkregen in de oplossingen die instellingen hebben gevonden voor knelpunten. *Belangrijk is om vast te stellen dat de in de casestudies onderzochte mbo-instellingen geen representatieve afspiegeling vormen van het mbo als geheel.*

De oorspronkelijke selectie is uiteindelijk uitgebreid naar 20 mbo-instellingen, waarvan tien hun medewerking toezegden: negen roc's en een beroepscollege. Uiteindelijk trok het beroepscollege zich terug en heeft een roc alleen aan één interview meegewerkt.

De casestudies bestonden in de tussenmeting uit groepsgesprekken op beleidsniveau en uitvoerend niveau, analyse van administratieve gegevens, documentanalyse van mbo-verklaringen en

telefonische interviews met studenten. Het betrof een uitgebreide bevraging en data-uitvraag van negen case-instellingen, om een goed beeld te krijgen van de implementatie.

Eindmeting

Voor de eindmeting is in de casestudies de focus verschoven naar de doelbereiking van de mbo-verklaring. Daarom is de vorm van de eindmeting aangepast ten opzichte van de tussenmeting. Het aantal cases is teruggebracht naar zes. We hebben daarbij rekening gehouden met spreiding naar regio en omvang. Daarnaast zijn voor de eindmeting opnieuw studenten bevraged. Voor de documentanalyse en de analyse van de administratieve gegevens volstond de tussenmeting. De aantallen mbo-verklaringen zijn wel opnieuw via de enquête opgevraagd.

Het uitgangspunt voor de eindmeting was het voeren van zes groepsgesprekken georganiseerd rond zes van de negen mbo-instellingen die ook aan de tussenmeting hadden deelgenomen. De samenstelling van de groepsgesprekken is aangepast. Er zijn verschillende partijen die betrokken zijn bij voortijdige schoolverlaters gevraagd om te reflecteren op het instrument en de mogelijkheden die zij zien in het gebruik van een instrument als de mbo-verklaring, wat er nodig is om dit instrument beter in te kunnen zetten voor voortijdig schoolverlaters en mogelijk voor een bredere doelgroep en een bredere doelstelling. De groepen bestonden uit beleids- en stafmedewerkers en medewerkers van examenorganisaties van de mbo-instellingen, medewerkers/coördinatoren van regionale Doorstroompunten en medewerkers van gemeentelijke organisaties die zijn gericht op begeleiding en bemiddeling naar werk, zoals het werkgeversservicepunt, werkbedrijf, of beleidsmedewerkers van gemeenten. Hierbij is steeds rekening gehouden met het verschil tussen de mbo-verklaring als document met behaalde resultaten voor uitvallers van diplomagerichte opleidingen en de mbo-verklaring als document met behaalde resultaten voor studenten die, in de derde leerweg, alleen een (praktijk)deel van de mbo-opleiding volgden⁵.

In totaal zijn zeven online groepsgesprekken gevoerd met minimaal twee en maximaal zes deelnemers (bij één case-instelling hebben vanwege agendatechnische redenen twee groepsgesprekken plaatsgevonden). Daarnaast hebben aanvullend nog acht individuele gesprekken plaatsgevonden, met name omdat de mbo-instelling geen contacten had bij genoemde gemeentelijke organisaties en we deze zelf hebben benaderd. Bij de gemeentelijke 'arbeidsmarktdienstverleners' is nadrukkelijk gevraagd naar het perspectief van werkgevers. Echter bleek bij de gesprekken dat deze organisaties zelf nauwelijks bekend waren met de mbo-verklaring, soms alleen in de context van de praktijkverklaring en daarmee ook geen ervaring hadden met werkgevers die werkten met de mbo-verklaring.

1.4.3 Telefonische interviews met studenten

De (oud-)studenten vormen een belangrijke doelgroep voor het onderzoek. Zij kunnen immers uit eerste hand aangeven of ze gebruik hebben gemaakt van de mbo-verklaring en hoe zij dit hebben ervaren. Het is echter ook een lastig bereikbare doelgroep, omdat een deel van hen de mbo-instelling of zelfs het onderwijs heeft verlaten. Bij de tussenmeting hebben vijf mbo-instellingen die meewerkten aan de casestudies op verschillende manieren hun (oud-)studenten benaderd met het verzoek deel te nemen aan een kort telefonisch interview. De studenten konden zich via een link naar een online formulier aanmelden voor deelname. Uiteindelijk hebben 56 studenten

⁵ De mbo-verklaring bevat dan een praktijkverklaring, als bewijs van behaalde resultaten in de beroepspraktijkvorming in het leerbedrijf.

zich aangemeld en hebben 35 studenten deelgenomen. Deelnemers waren geconcentreerd bij twee van de vijf mbo-instellingen (met 16 en 13 respondenten).

Bij de eindmeting zijn enkele vragen over de mbo-verklaring opgenomen in een landelijke enquête over het bindend studieadvies in het mbo.⁶ Daarbij is ook aan studenten gevraagd of zij wilden meewerken aan een kort telefonisch interview. Daarvoor hebben zich 62 studenten opgegeven en hebben 27 studenten uiteindelijk meegewerkt. De overige studenten waren onbereikbaar, bleken toch geen mbo-verklaring te hebben ontvangen of wilden toch niet meewerken. De studenten die hebben deelgenomen aan de eindmeting zijn afkomstig van 22 verschillende mbo-instellingen, van twee studenten is de mbo-instelling onbekend.

Tabel 1.2 – Verdeling respons naar niveau en leerweg

		2021-2022		2023-2024	
		Aantal	%	Aantal	%
Niveau	Entree	1	3	2	7
	Niveau 2	5	14	5	19
	Niveau 3	3	9	5	19
	Niveau 4	26	74	15	56
Leerweg	BOL	25	71	15	56
	BBL	10	29	11	41
	Onbekend	-	-	1	4

(Percentages, N2021-2022=35, N2023-2024=27)

1.4.4 Secundaire analyse van enquêtedata van studenten

Bij de eindmeting zijn, zoals in de vorige subparagraaf aangegeven, enkele vragen over de mbo-verklaring opgenomen in een landelijke studentenenquête over het bindend studieadvies in het mbo, ten behoeve van de rapportage Monitor en evaluatie van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo 2024. We nemen relevante uitkomsten over in de voorliggende eindrapportage over de mbo-verklaring.

1.4.5 Gesprekken met stakeholders

Nadat afronding van de dataverzameling en een eerste analyse hebben we de voorlopige uitkomsten besproken met de MBO Raad, VNO-NCW en Ingrado. De MBO Raad is de koepelorganisatie van mbo-instellingen, VNO-NCW is een grote landelijke werkgeversorganisatie en Ingrado is de brancheorganisatie voor leerplicht en Doorstroompunten. Het accent in de gesprekken lag op het gebruik van de mbo-verklaring door studenten en de bekendheid van de mbo-verklaring bij partijen binnen en buiten het onderwijs. Ook is gevraagd naar de meerwaarde die de partijen zien in de mbo-verklaring.

6 Over deze meting in het kader van de Monitor en evaluatie van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo wordt eveneens in het najaar 2024 uitgebreider gerapporteerd.

1.5 Leeswijzer rapport

In het volgende hoofdstuk worden eerst de resultaten ten aanzien van de toepassing van de mbo-verklaring op de mbo-instellingen gepresenteerd, op basis van de enquête onder de beleidsmedewerkers van de mbo-instellingen en de casestudies. Deze resultaten geven een landelijk beeld van de invoering en toepassing van de mbo-verklaring op de mbo-instellingen. In hoofdstuk 3 wordt de benutting en doelbereiking van de mbo-verklaring besproken, aan de hand van de enquête onder beleidsmedewerkers, de casestudies, gesprekken met stakeholders en de bevraging van (oud-)studenten. Het rapport sluit in hoofdstuk 4 af met de conclusies van het onderzoek.

2 Toepassing van de mbo-verklaring

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de onderzoeksresultaten met betrekking tot de toepassing van de mbo-verklaring in de mbo-instellingen. De nadruk ligt op de uitkomsten van de landelijke enquête onder beleidsmedewerkers van de mbo-instellingen (2021-2022 en 2023-2024), op onderdelen aangevuld door inzichten uit de casestudies.

2.2 Aantallen afgegeven mbo-verklaringen

Van de beleidsmedewerkers van 43 mbo-instellingen die aan de enquête deelnamen, hebben er 33 een inschatting gegeven van het aantal mbo-verklaringen dat in 2023-2024, het eerste invoeringsjaar, is afgegeven (Tabel 2.1). Omdat er geen landelijke registratie van mbo-verklaringen is, moet een beeld van de aantallen die worden afgegeven, worden afgeleid uit de opgave van de mbo-instellingen zelf.

Door 33 mbo-instellingen zijn gezamenlijk in totaal 8.739 mbo-verklaringen uitgegeven in het schooljaar 2023-2024; gemiddeld 265 per mbo-instelling. Daarvan zijn er 660 op verzoek van de student uitgegeven, 7,6 procent van het totaal aantal mbo-verklaringen. Vergeleken met de vorige meting is het gemiddeld aantal uitgegeven mbo-verklaringen gestegen (was 216) en is ook het aandeel dat op verzoek wordt uitgegeven iets gestegen (was 6%). Het aantal praktijkverklaringen dat de mbo-instellingen uitgeven is verdubbeld, van 194 in 2021-2022 naar 399 in 2023-2024.

De werkelijke aantallen mbo-verklaringen variëren zeer sterk tussen de mbo-instellingen, van 2 tot 1364. Vanzelfsprekend geven kleinere beroepscolleges kleinere aantallen mbo-verklaringen uit. Achttien van de 33 mbo-instellingen hebben minimaal 200 mbo-verklaringen afgegeven in 2023-2024.

Tabel 2.1 – Aantal afgegeven mbo-verklaringen, volgens opgave van mbo-instellingen

	Mbo-instellingen		Afgegeven mbo-verklaringen	
	2021-2022	2023-2024	%	
	2021-2022	2023-2024	2021-2022	2023-2024
Totaal aantal	28	33	6.060	8.739
- Waarvan op verzoek student	14	12	357	660
- Waarvan alleen voor praktijkverklaring	12	12	194	399
<i>Totaal gemiddeld per instelling</i>			216	265

(Aantallen, enquête beleidsmedewerkers 2023 en 2024)

Volgens regelgeving dient de instelling de mbo-verklaring verplicht te verstrekken aan bol- en bbl-studenten die niet meer aan een instelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben behaald. Het is niet mogelijk om op basis van de beschikbare gegevens

te beoordelen of elke student, die volgens de regels verplicht een mbo-verklaring zou moeten krijgen, die ook heeft ontvangen. Bij de vorige meting gaven nog drie mbo-instellingen aan dat ze (nog) geen mbo-verklaringen uitgaven. In de huidige meting komt dit niet meer voor. Dat betekent echter niet dat binnen elke mbo-instellingen ook alle studenten voor wie dat verplicht is de verklaring ontvangen. Zowel in deze meting als de vorige constateren we een substantieel verschil tussen het aantal uitgegeven mbo-verklaringen en de vsv-cijfers⁷. De cijfers in dit onderzoek laten zien dat instellingen in 2023-2024 gemiddeld 265 mbo-verklaringen afgaven, inclusief die voor doelgroepen waarvoor het niet verplicht is. Gemiddeld kent een mbo-instelling ruim 400 voortijdig schoolverlaters per jaar (cijfers 2022-2023). In principe is voor hen de mbo-verklaring verplicht, maar uit de casestudies weten we dat veel studenten uitvallen in het eerste opleidingsjaar en nog geen studieonderdelen hebben afgerond die in de mbo-verklaring opgenomen kunnen worden. Zij hebben geen recht op een mbo-verklaring, er zijn immers geen resultaten om op een mbo-verklaring te vermelden. Tegelijkertijd blijkt uit de gesprekken dat binnen de mbo-instellingen op opleidingsniveau ook nog de nodige onbekendheid met de mbo-verklaring bestaat. Bij sommige mbo-instellingen moet het (weliswaar geautomatiseerde) proces voor de afgifte van een mbo-verklaring opgestart worden door de slb'er van de student. Wanneer dit niet gebeurt, bijvoorbeeld omdat de slb'er onvoldoende bekend is met de mbo-verklaring, ontvangt de student deze niet.

2.3 Doelgroepen

Mbo-instellingen zijn verplicht de mbo-verklaring te geven aan bekostigde studenten die niet meer aan een mbo-instelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben behaald.

Uit Tabel 2.2 blijkt dat 33 procent van de mbo-instellingen zich beperkt tot deze wettelijke criteria. De resultaten laten echter ook zien dat de wettelijke criteria vaak niet zo strikt gehanteerd worden en de mbo-verklaring aan een bredere doelgroep wordt gegeven (Tabel 2.2). Bijna de helft (47%) van de mbo-instellingen geeft de mbo-verklaring niet alleen aan vsv'ers, maar aan alle studenten die de mbo-instelling verlaten (en evt. overstappen), zie Tabel 2.2. Ook laat 40 procent het leeftijdscriterium los en het criterium dat de student nog geen startkwalificatie heeft gehaald. Daarbij speelt een rol dat een student die zonder startkwalificatie de mbo-instelling verlaat formeel pas als voortijdig schoolverlater geldt op het moment dat hij of zij het volgende studiejaar niet als student is ingeschreven. Daardoor zou de instelling de mbo-verklaring pas na de start van het volgende schooljaar (als blijkt dat de student daadwerkelijk voortijdig schoolverlater is) de mbo-verklaring moeten afgeven. Veel instellingen kiezen ervoor om dat niet af te wachten en al eerder aan alle instellingsverlaters de verklaring te verstrekken.

Ongeveer een op vijf mbo-instellingen geeft de mbo-verklaring zelfs aan alle studenten die van opleiding wisselen binnen de mbo-instelling. Een kwart van de mbo-instellingen geeft de mbo-verklaring ook aan niet-bekostigde studenten, die een traject in de derde leerweg volgden. De laatste groep kunnen de deelnemers aan een traject 'praktijkleren met de praktijkverklaring' zijn.

⁷ Vsv staat voor voortijdig schoolverlaten. Deze term wordt gebruikt voor jongeren tussen 12 en 23 jaar die zonder startkwalificatie (een diploma mbo niveau 2 of hoger, havo of vwo) van school gaan. Vsv-cijfers zijn te vinden op ocwincijfers.nl/themas/voortijdig-schoolverlaten

De groep mbo-instellingen die de doelgroep van de mbo-verklaring heeft verbreed, laat dus vaak meerdere criteria los. De verschillen tussen de twee metingen zijn klein. Iets minder mbo-instellingen beperken zich strikt tot de wettelijke criteria (van 40% naar 33%). In antwoord op een vervolgvraag in de enquête geeft 81 procent van de mbo-instellingen aan dat de doelgroep ongewijzigd is sinds de invoering, 16 procent (zeven mbo-instellingen) geeft aan dat de doelgroep is uitgebreid en 2 procent (één mbo-instelling) geeft aan dat de doelgroep is beperkt. Door beleidsmedewerkers van twee instellingen die de doelgroep hebben uitgebreid, wordt toegelicht dat ze de mbo-verklaring eerder alleen op verzoek uitreikten (en dus feitelijk niet voldeden aan de wettelijke verplichting) en deze nu wel standaard aan iedereen uitreiken die er recht op heeft. Deze verandering kan een verklaring zijn voor toename van het aantal uitgegeven mbo-verklaringen (Tabel 2.1).

Uit de gesprekken die zijn gevoerd voor de casestudies van de tussen- en eindmeting kunnen we afleiden dat criteria vaak worden losgelaten vanwege het idee dat het niet eerlijk zou zijn als bijvoorbeeld een oudere student die uitvalt geen mbo-verklaring zou krijgen en een jongere student wel. Men wil de studenten in die zin gelijk behandelen, ongeacht leeftijd of het wel of niet hebben behaald van een startkwalificatie. Overigens wekt het loslaten van wettelijke criteria de verwachting dat er meer mbo-verklaringen afgegeven zouden worden dan er voortijdig schoolverlaters zijn, maar uit paragraaf 2.2 bleek dat dit niet het geval was. Het verschil kan deels verklaard worden door het feit dat mogelijk een deel van de uitvallers geen resultaten heeft behaald en dus ook geen mbo-verklaring krijgt. Veel voortijdig schoolverlaters vallen uit in het eerste jaar van de opleiding. Een andere mogelijke verklaring is dat ten tijde van de eindmeting het schooljaar nog niet ten einde was en dat na de meting nog meer verklaringen zijn afgegeven. Het is op basis van de beschikbare informatie in dit onderzoek niet vast te stellen of daadwerkelijk alle studenten die daar recht op hebben een mbo-verklaring hebben gehad.

Tabel 2.2 – Naast de verplichte groep, wordt standaard ook een mbo-verklaring gegeven aan studenten die... (meer antwoorden mogelijk)

	2021-2022	2023-2024
Geen andere studenten	40	33
23 jaar of ouder zijn	47	40
Al een startkwalificatie hebben	36	40
Naar een andere onderwijsinstelling zijn overgestapt	47	47
Naar een andere opleiding binnen mijn mbo-instelling zijn overgestapt	18	19
Een traject in de derde leerweg volgden	22	26
Andere studenten, namelijk...	11	12

(Percentages, N2021-2022 = 45; N2023-2024 = 43, enquête beleidsmedewerkers)

2.4 Afgifte

Het besluit tot afgeven van de mbo-verklaring wordt bij 40 procent van de mbo-instellingen genomen door de centrale examencommissie en bij 47 procent door een decentrale

examencommissie (Tabel 2.3)⁸. Bij ‘anders’ wordt genoemd: de studieloopbaanbegeleider, de beleidsgroep examinering of het examenbureau. Deze verdeling is in 2024 vrijwel gelijk gebleven ten opzichte van de vorige meting.

Tabel 2.3 – Op welk niveau wordt het besluit tot afgifte van de mbo-verklaring gemaakt?

	2021-2022	2023-2024
Examencommissie op centraal niveau	40	40
Examencommissie op decentraal niveau	53	47
Anders, namelijk...	7	14

(Percentages, N2021-2022 = 45; N2023-2024 = 43, enquête beleidsmedewerkers)

De mbo-verklaringen worden meestal vanuit het centrale niveau van de mbo-instelling uitgereikt (30%) of op teamniveau (40%) (Tabel 2.4). Bij 60% van de mbo-instellingen wordt de mbo-verklaring indien mogelijk persoonlijk overhandigd (Tabel 2.5). Hoewel het de voorkeur heeft om de mbo-verklaring persoonlijk te overhandigen, wordt bij 35% van de mbo-instellingen de mbo-verklaring standaard per post verzonden. Bij ‘anders’ wordt vooral aangegeven, dat de mbo-verklaringen die een certificaat bevatten, niet opgestuurd mogen worden en dus altijd persoonlijk moeten worden overhandigd. Bij de meeste mbo-instellingen (89%) worden de mbo-verklaringen doorlopend gedurende het schooljaar uitgereikt/opgestuurd. Bij enkele mbo-instellingen gebeurt dit op vaste momenten in het jaar. Deze werkwijze geldt bij de meeste mbo-instellingen zowel voor de standaard afgifte van mbo-verklaringen als voor de verklaringen die op verzoek worden gegeven.

Al deze uitkomsten verschillen in 2024 niet of nauwelijks ten opzichte van de vorige meting.

Tabel 2.4 – Op welk niveau van de organisatie wordt de mbo-verklaring uitgereikt aan de student?

	2021-2022	2023-2024
Centraal niveau	29	30
Cluster/college	9	12
Team/opleiding	31	40
Locatie	18	7
Anders, namelijk...	13	12

(Percentages, N2021-2022 = 45; N2023-2024 = 43, enquête beleidsmedewerkers)

8 Mbo-instellingen kunnen ook een combinatie van een centrale en decentrale examencommissies hebben. Onbekend is of er wel of niet een centrale examencommissie is bij de mbo-instellingen waar het besluit tot afgeven van de mbo-verklaring door een decentrale examencommissie wordt genomen.

Tabel 2.5 – Hoe ontvangen de studenten hun mbo-verklaring?

	2021-2022	2023-204
Persoonlijk overhandigd indien mogelijk, anders per post	58	60
Altijd per post	29	35
Anders, namelijk...	13	5

(Percentages, N2021-2022 = 45; N2023-2024 = 43, enquête beleidsmedewerkers)

2.5 Model mbo-verklaring

Gebruik

Het model dat is vastgesteld voor de mbo-verklaring bestaat, naast het voorblad, uit vier onderdelen:

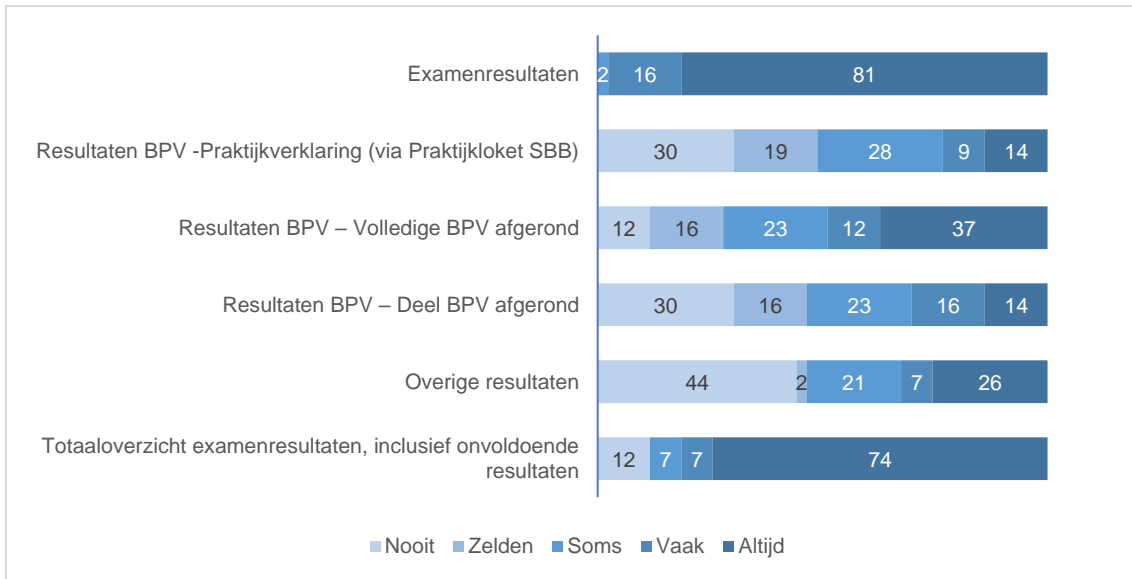
- 'Examenresultaten',
- 'Resultaten beroepspraktijkvorming (BPV)' (geheel of gedeeltelijk voltooid),
- 'Overige resultaten' en
- 'Totaaloverzicht examenresultaten behorende bij de mbo-verklaring'.

Het overzicht van examenresultaten wordt vrijwel altijd gebruikt (Figuur 2.1). Ook het totaaloverzicht examenresultaten, inclusief de onvoldoende resultaten, wordt door de meeste mbo-instellingen vrijwel altijd gebruikt. Verder zien we dat de BPV-resultaten bij een volledig afgeronde BPV ook vrij vaak wordt gebruikt.

Echter, uit de enquêteresultaten blijkt ook dat een substantieel deel van de mbo-instellingen bepaalde onderdelen nooit gebruikt:

- 12 procent van de mbo-instellingen gebruikt nooit Resultaten BPV – Volledige BPV afgerond;
- 30 procent van de mbo-instellingen gebruikt nooit Resultaten BPV – Deel BPV afgerond;
- 44 procent van de mbo-instellingen gebruikt nooit Overige resultaten;
- 12 procent van de mbo-instellingen gebruikt nooit Totaaloverzicht examenresultaten, inclusief onvoldoende resultaten;
- 30 procent van de mbo-instellingen gebruikt nooit de praktijkverklaring.

Figuur 2.1 – Welke onderdelen uit het model worden gebruikt?

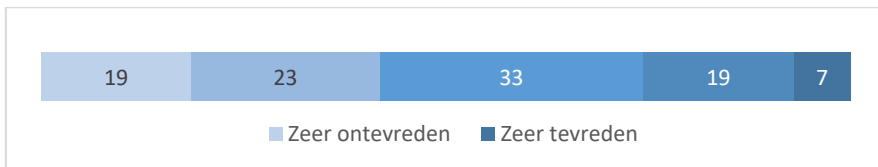

(Percentages, N=43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

Tevredenheid over het model en verbetermogelijkheden

Slechts 26 procent van de beleidsmedewerkers van de mbo-instellingen is (zeer) tevreden met het model voor de mbo-verklaring; 42 procent van hen is ontevreden over het model (Figuur 2.2). Dit is vergelijkbaar met de vorige meting, toen 22 procent (zeer) tevreden was met het model.

Figuur 2.2 - Bent u tevreden met het model voor de mbo-verklaring?

(Percentages, N=43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

Op basis van de uitkomsten van de vorige meting is een aantal mogelijke verbeterpunten voorgesteld. Een derde van de beleidsmedewerkers geeft aan dat het weglaten van onvoldoende resultaten een verbetering van het model zouden vinden. Uit de casestudies bleek dat de mbo-instellingen vaak het nut van het vermelden van onvoldoende resultaten niet zien (tenzij voor Nederlands, rekenen, Engels en keuzedelen waar een onvoldoende gecompenseerd kan worden of niet meetelt in de slaagzakregeling (entree-opleiding). Voor eveneens bijna een derde zou het samenvoegen van de examenresultaten en de BPV-resultaten een verbetering zijn. In een aantal groepsgesprekken bij de vorige meting werd verder gesuggereerd dat het behulpzaam zou zijn voor begrip van de mbo-verklaring om het gehele examenplan op te nemen, zodat de lezer een indruk krijgt van het geheel en welke onderdelen van het geheel zijn behaald. In de enquête van de huidige meting geeft een op vijf beleidsmedewerkers aan dat dit een verbetering zou zijn. Ongeveer een op de zes geeft in de enquête aan dat het model verbeterd zou kunnen worden door formatieve resultaten/deelresultaten op te nemen. De helft van de respondenten heeft ook

andere verbeteringsuggesties en deze zijn zeer uiteenlopend. Wat enkele keren terugkomt is de suggestie om het model te comprimeren tot één lijst en dus niet te werken met verschillende onderdelen.

Tabel 2.6 – Op welke punten kan het model verbeterd worden? (meer antwoorden mogelijk)

	%
Formatieve resultaten/deelresultaten opnemen	16
Examenresultaten en BPV-resultaten samenvoegen in één onderdeel	30
Onvoldoende resultaten (in totaaloverzicht) niet meer opnemen	33
Volledig examenplan opnemen voor overzicht van de gehele opleiding	19
Anders	49

(Percentages, N=43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

Uit casestudies voor de tussenmeting bleek dat het feit dat er een landelijk standaardmodel is voor de mbo-verklaring in het algemeen als iets positiefs wordt beschouwd. Het geeft herkenbaarheid voor de mbo-instellingen die ze ontvangen voor het aanvragen van vrijstellingen en het creëert herkenbaarheid voor werkgevers. Niettemin waren er nog veel vraagstukken rondom de vormgeving en invulling van het model en de wijze waarop de mbo-verklaring wordt afgedrukt en ondertekend. Deze vraagstukken lijken bij de eindmeting deels opgelost, omdat inmiddels de uitvoering van de mbo-verklaring (verder) is geautomatiseerd. De opbouw van het model uit verschillende onderdelen wordt door sommige nog steeds als (te) complex ervaren, zo blijkt zowel uit de enquête als de casestudies en er worden nog steeds vragen gesteld over het feit dat de examencommissie tekent voor een mbo-verklaring die ook een praktijkverklaring kan bevatten, of een niet-afgeronde BPV. Sommige mbo-instellingen vinden het vanwege het borgingsvraagstuk nog altijd niet passend dat de examencommissie de mbo-verklaring waar de praktijkverklaring in opgenomen is, ondertekent (zie verder paragraaf 2.6 over de praktijkverklaring).

In de casestudies voor de eindmeting⁹ is uitgebreider gesproken over de mogelijkheden die de mbo-verklaring biedt om niet-kwalificerende onderdelen op te nemen. Het beeld dat hieruit naar voren kwam, is dat de mbo-instellingen sterk hechten aan de uniformiteit van het model. Het geeft herkenbaarheid voor de examencommissies. Er zijn ook mbo-instellingen die samen in de regio het model nog beter onderling willen afstemmen, zodat het beter bruikbaar wordt tussen de mbo's onderling en nog herkenbaarder voor de werkgevers in de regio.

Vanuit het perspectief van de werkgevers zien de meesten meerwaarde in het toevoegen van niet-examenonderdelen, bijvoorbeeld meer informatie over een (niet-afgeronde) BPV, en meer persoonlijke informatie over de student (is de student gemotiveerd, komt de student afspraken na etc.). Vooral voor studenten entree en niveau 2 wordt dit als een relevante toevoeging gezien.

⁹ In de eindmeting zijn zes casestudies uitgevoerd in de vorm van online groepsgesprekken. De groepen bestonden uit beleids- en stafmedewerkers en medewerkers van examenorganisaties van de mbo-instellingen, medewerkers/coördinatoren van regionale Doorstroompunten en medewerkers van gemeentelijke organisaties die zijn gericht op begeleiding en bemiddeling naar werk, zoals het werkgeversservicepunt, werkbedrijf, of beleidsmedewerkers van gemeenten. Met een deel van de genoemde partijen zijn individuele telefonische interviews gehouden. Daarnaast is gesproken met stakeholders: MBO Raad, VNO-NCW en Ingrado.

De zorg die de mbo-instellingen hierbij uiten is de belasting van de onderwijsorganisatie, als dergelijke informatie moet worden toegevoegd, het verlies aan uniformiteit en herkenbaarheid als mbo-instellingen dit op eigen wijze gaan toepassen en de vermenging van kwalificerende onderdelen (waar de examencommissie voor tekent) en niet-kwalificeren onderdelen. In enkele gesprekken werd de suggestie gedaan om de mbo-verklaring te combineren met een portfolio, waar het type hiervoor beschreven niet-examenonderdelen in worden opgenomen, en waar de mbo-verklaring in of naast staat voor de examenonderdelen.

Opvallend is dat de mbo-instellingen vooral hechten aan uniformiteit, herkenbaarheid en de nadruk op de formele (door de examencommissie vastgestelde) onderdelen. Zij zien de toepassing van de mbo-verklaring vooral in het wel of niet bieden van vrijstellingen, als de student opnieuw met een opleiding start. De partijen buiten het onderwijs zien – voor zover bekend met de mbo-verklaring – ook mogelijkheden voor toepassing op de arbeidsmarkt, waarbij ook andere relevante informatie over de student wordt opgenomen.

2.6 Praktijkverklaring

De praktijkverklaring wordt door 70 procent van de mbo-instellingen gebruikt, zagen we in de vorige paragraaf. De praktijkverklaring wordt ingezet voor 'praktijkleren met de praktijkverklaring' (in de derde leerweg). Naar keuze kan de praktijkverklaring ook gebruikt worden voor studenten in reguliere (bekostigde) opleidingen. Bij de meeste mbo-instellingen wordt de praktijkverklaring alleen gebruikt voor de eerstgenoemde groep. Slechts 20 procent (zes mbo-instellingen) gebruikt de praktijkverklaring ook voor studenten in reguliere opleidingen. Er komt geen eenduidig beeld uit de enquête of dit ook om opleidingen op een bepaald niveau gaat; het komt voor bij alle niveaus, van entree- tot niveau 4 opleidingen.

In de tussenrapportage zijn we ingegaan op de discussie die bestaat rondom het document. Omdat de praktijkverklaring wordt verstrekt na afronding van de beroepspraktijkvorming, dient het als resultaat te worden opgenomen moet worden in de mbo-verklaring. Het geheel wordt ondertekend door de examencommissie. Het oordeel dat de student tijdens de beroepspraktijkvorming de werkprocessen in het leerbedrijf heeft leren uitvoeren, wordt door de praktijkopleider van het leerbedrijf gegeven en wordt vermeld in de praktijkverklaring. Het mbo heeft wel een rol in het borgen van de kwaliteit van die beoordeling. Uit de evaluatie van de pilots praktijkleren¹⁰ blijkt dat de mbo-instellingen hier op uiteenlopende wijzen mee omgaan, variërend van situaties waarin de mbo-instelling in de praktijk geen enkele rol speelt in de kwaliteitsborging, tot borging die vooral betrekking heeft op vorm- en procesaspecten, tot situaties waarin de mbo-instelling wel een actieve rol aanneemt in de ondersteuning van de praktijkopleider bij het beoordelen. Zowel uit de toelichting bij de enquête, als de casestudies voor de eindmeting, blijkt dat sommige mbo-instellingen het vanwege het borgingsvraagstuk nog altijd niet passend vinden dat de examencommissie de mbo-verklaring waar de praktijkverklaring in opgenomen is, ondertekent.

Respondenten in het onderzoek die zelf betrokkenen zijn bij uitvoering van trajecten in de derde leerweg, gericht op het halen van een praktijkverklaring zijn positief. De praktijkverklaring geeft de studenten een boost. Vaak zijn het jongeren die tot dan toe weinig positieve ervaringen in het onderwijs hebben gehad en dit is het eerste officiële bewijsstuk van behaalde resultaten dat ze

10 Eimers, T., Jager, A. & Raaijman, J. (2021) *Praktijkleren met praktijkverklaring. Evaluatie van de pilots*. Nijmegen: KBA Nijmegen.

ontvangen. Voor hen en ook voor de werkgevers, zo wordt aangegeven, heeft feit dat er een logo van de mbo-instelling op staat zeker meerwaarde.

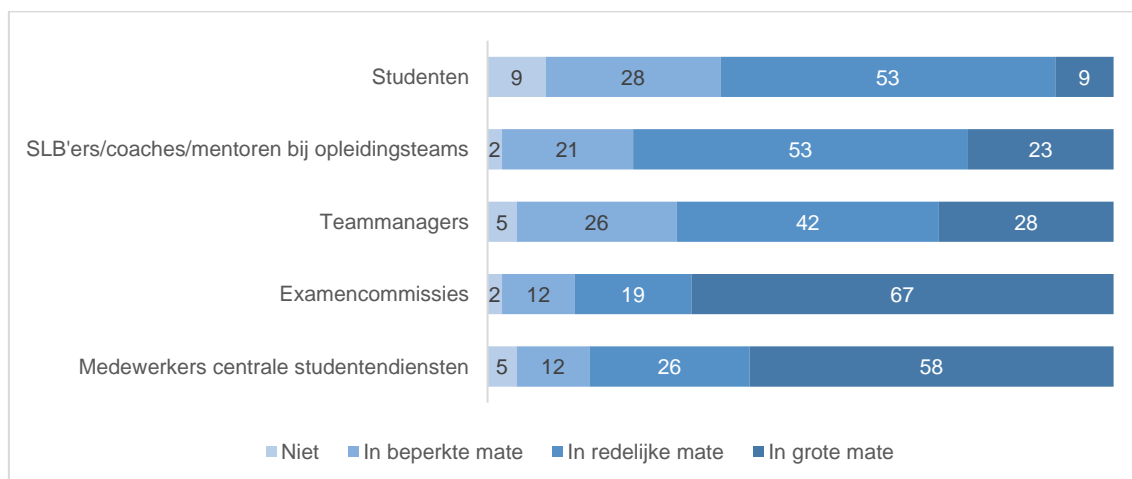
“Sommige jongeren die ik ondersteun hebben nog nimmer iets van een diploma of iets dergelijks gehad en hiermee staat wel heel duidelijk, heel expliciet welke werkprocessen zij hebben behaald en zeker in de communicatie naar een werkgever is dat heel fijn als het zwart op wit staat. Jongeren zijn vaak bescheiden of kunnen nog niet zo expliciet zeggen welke vaardigheden zij dan beheersen. Dat staat gewoon heel mooi, duidelijk beschreven in de werkprocessen. Het is echt een hulpmiddel.”

2.7 Bekendheid

Bij ruim 60 procent van de mbo-instellingen wordt de mbo-verklaring in redelijke tot grote mate bij studenten onder de aandacht gebracht (Figuur 2.3). Bij de vorige meting was dit bij 45 procent van de mbo-instellingen het geval. Mogelijk duidt dit op een toename in de communicatie over de mbo-verklaring naar studenten. Aan de andere kant valt bij deze vraag wel op dat de studenten de groep zijn bij wie de mbo-verklaring het minst vaak ‘in grote mate’ onder de aandacht wordt gebracht (9%). Dit zou erop kunnen wijzen dat er geen intensieve communicatie over de mbo-verklaring plaatsvindt onder studenten.

Uit de toelichtingen blijkt dat het informeren van studenten vaak schriftelijk gebeurt doordat de mbo-verklaring wordt benoemd in de OER, studiegids, studiehandleiding etc. Daarnaast gebeurt dit op het moment dat de student daadwerkelijk is gestopt met de opleiding, in een exitgesprek met studieloopbaanbegeleider of loopbaancoach of in contact met het examenbureau.

Figuur 2.3 – In welke mate wordt door uw instelling de mbo-verklaring en wat deze inhoudt bij de volgende (interne) groepen onder de aandacht gebracht?

(Percentages, N=43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

Intern in de mbo-instelling is de informatievoorziening over de mbo-verklaring het sterkst gericht op de examencommissies en de medewerkers van centrale studentendiensten. Bij meer dan driekwart van de mbo-instellingen wordt bij deze groepen in redelijke tot grote mate aandacht besteed aan de mbo-verklaring. Bij teammanagers en studieloopbaanbegeleiders

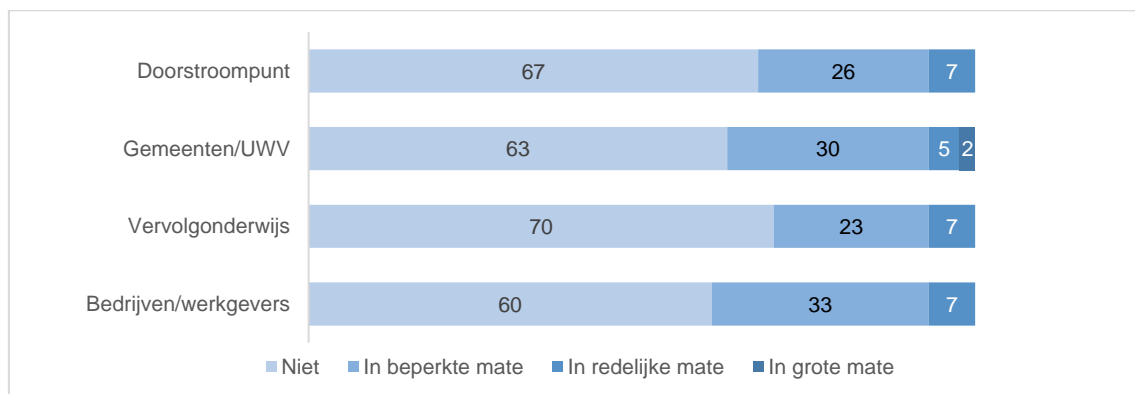
(coaches/mentoren) gebeurt dit in mindere mate. Het beeld wijkt weinig af van de vorige meting. In de toelichtingen bij de antwoorden wordt met name gewezen op de interne processen en instructies die voor de mbo-verklaring zijn vastgelegd en op overlegstructuren waar de mbo-verklaring onder de aandacht wordt gebracht.

Figuur 2.4 laat zien dat er extern – aan werkgevers, gemeenten/UWV en vervolgonderwijs – zeer weinig wordt gecommuniceerd over de mbo-verklaring. Bij ongeveer twee derde van de mbo-instellingen wordt de mbo-verklaring in het geheel niet extern onder de aandacht gebracht. Waar dit wel gebeurt, is het veelal in beperkte mate. Uit de toelichtingen blijkt dat als er extern ruchtbaarheid aan wordt gegeven, dit vooral gebeurt in het kader van de praktijkverklaring.

Het feit dat mbo-instellingen weinig bekendheid geven aan de mbo-verklaring buiten de eigen instelling sluit aan bij het beeld dat zij de mbo-verklaring vooral zien als een instrument voor herstart binnen het mbo (vrijstellingen) en niet of veel minder als een instrument voor de loopbaan van de student buiten het onderwijs (arbeidsmarkt). In hoofdstuk 3 gaan we hier verder op in.

Bij de casestudies voor de eindmeting zijn ook medewerkers van de Doorstroompunten, gemeenten en gemeentelijke arbeidsmarktdienstverleners betrokken. Als mensen niet zelf direct betrokken zijn bij een traject praktijkleren, blijken ze meestal niet of nauwelijks bekend te zijn met de mbo-verklaring. Ook bij de Doorstroompunten is er beperkte bekendheid en vrijwel geen ervaring met de mbo-verklaring. Het algemene beeld dat hieruit naar voren komt, is niet verrassend gezien de beperkte communicatie over de mbo-verklaring.

Figuur 2.4 – In welke mate wordt door uw instelling de mbo-verklaring en wat deze inhoudt bij de volgende (externe) groepen onder de aandacht gebracht?

(Percentages, N=43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

2.8 Knelpunten

Aan de respondenten is de vraag gesteld in hoeverre zich bepaalde knelpunten met betrekking tot de mbo-verklaring voordoen. De mogelijke knelpunten die zijn voorgelegd betreffen zowel inhoudelijke knelpunten als knelpunten in de uitvoering. Figuur 2.5 laat zien dat een deel van de bevraagde knelpunten (nog) in redelijke tot grote mate aan de orde zijn en laat enkele ontwikkelingen ten opzichte van de vorige meting zien.

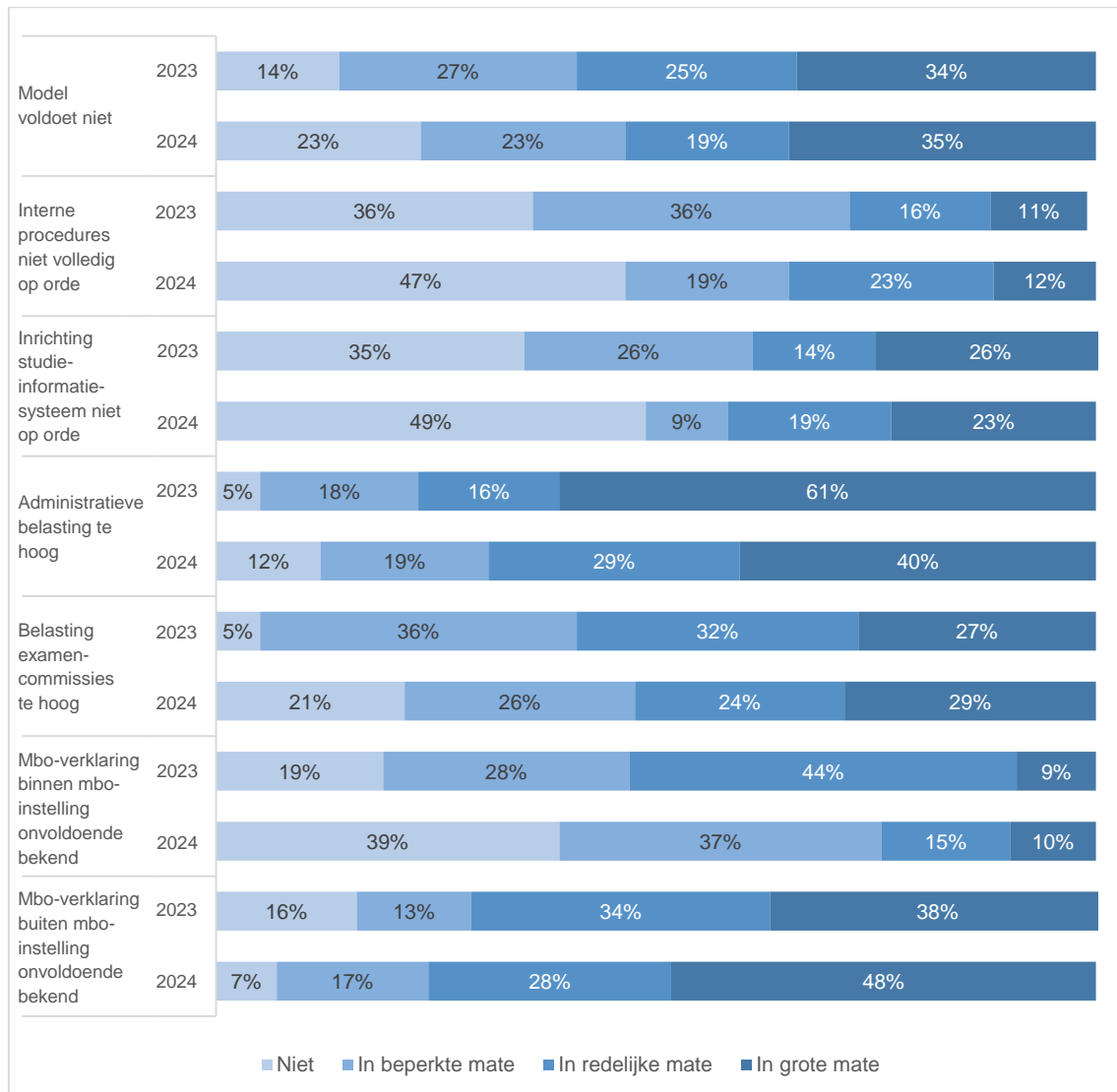
Bij de vorige meting was de hoge administratieve belasting veruit het grootste knelpunt (bij 61% in grote mate aanwezig). Bij de meting in 2024 is dit weliswaar nog steeds bij relatief veel mbo-

instellingen een in grote mate een knelpunt, maar is er wel sprake van een duidelijk afname, naar 40 procent. Dit beeld wordt bevestigd in de casestudies. In sommige gevallen is de belasting verminderd, omdat de uitvoering van de mbo-verklaring (verder) is geautomatiseerd. Bij andere verloopt de uitvoering inmiddels vlotter, omdat interne werkprocessen zijn verbeterd of meer zijn ingeburgerd. De belasting wordt enerzijds nog wel als een knelpunt genoemd, anderzijds lijkt er ook een bepaalde gewenning opgetreden.

Het grootste knelpunt in 2024 is de beperkte bekendheid van de mbo-verklaring buiten het onderwijs; bij 48% van de mbo-instellingen wordt aangegeven dat dit in grote mate een knelpunt is. Dit sluit aan op de uitkomsten die we in de vorige paragraaf presenteerden over de vrijwel afwezige externe communicatie over de mbo-verklaring. Tegelijkertijd is het opvallend dat de mbo-instellingen de beperkte bekendheid van de mbo-verklaring buiten het onderwijs als een knelpunt benoemen, maar dat dit niet samengaat met een (substantieel) grotere inzet op communicatie. Uit de casestudies bleek echter dat niet alle mbo-instellingen hierin een rol voor zichzelf zien weggelegd, maar dit eerder als een taak van de overheid of SBB zien.

Verder wordt net als bij de vorige meting vanuit ongeveer een derde van de mbo-instellingen aangegeven dat het model niet voldoet, bij een iets kleinere groep wordt de belasting van de examencommissie als een groot knelpunt gezien en bij ongeveer een kwart is de inrichting van het studentinformatiesysteem niet op orde. Interne procedures die niet volledig op orde zijn, is bij ongeveer een op de tien een groot knelpunt, evenals onvoldoende bekendheid van de mbo-verklaring binnen de mbo-instelling. Bij dit laatste punt valt echter op, dat het veel minder vaak wordt genoemd dan in de vorige meting.

Figuur 2.5 -- In welke mate zijn de volgende mogelijke knelpunten met de mbo-verklaring op uw mbo-instelling op dit moment (nog) aan de orde?

(Percentages, exclusief categorie 'weet niet', enquête beleidsmedewerkers 2023 en 2024)

3 Doelbereiking mbo-verklaring

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de mate waarin en wijze waarop de doelstellingen van de mbo-verklaring worden bereikt. De twee hoofddoelstellingen van de mbo-verklaring zijn: 1) vergemakkelijken van de terugkeer naar het onderwijs en 2) bijdragen aan het vinden van werk. In paragraaf 3.2 beschrijven we de ervaringen van studenten met de mbo-verklaring: hebben zij hun mbo-verklaring gebruikt en heeft deze hen geholpen? In paragraaf 3.3 gaan we in op onder meer de visie van de mbo-instelling op de inzet van de mbo-verklaring. In paragraaf 3.4 beschrijven we de effecten van de mbo-verklaring zoals deze door de mbo-instellingen en andere relevante partijen worden waargenomen.

3.2 Ervaringen van studenten

Voor de eindmeting is met 27 (oud-)studenten die een mbo-verklaring hebben gekregen een kort telefonisch interview gehouden (zie ook de onderzoeksverantwoording in paragraaf 1.4). Voor de vorige meting is met 35 (oud-)studenten gesproken over de wijze waarop zij gebruik hebben gemaakt van de mbo-verklaring).

De meeste geïnterviewde studenten zijn teruggekeerd in het onderwijs of gaan werken (Tabel 3.1).

Tabel 3.1 – Wat doe je nu?

	2021-2022	2023-2024
Opleiding	37	52
Werk	40	26
Werkzoekend	3	7
Anders (o.a. tussenjaar)	20	15

(Percentages, N2021-2022=35, N2023-2024=27, telefonische interviews studenten)

Bij de vorige meting hadden de meeste studenten de mbo-verklaring thuisgestuurd gekregen, in de eindmeting heeft de meerderheid de mbo-verklaring op school gekregen (Tabel 3.2). Opvallend is in beide metingen ongeveer de helft van de studenten zegt dat ze op eigen verzoek een mbo-verklaring hebben ontvangen (respectievelijk 49% en 56%)¹¹. Mogelijk is dit te verklaren doordat juist de studenten die meer belang hechten aan het verkrijgen van de mbo-verklaring ook wilden deelnemen aan dit onderzoek. Veruit de meeste studenten hebben de mbo-verklaring gekregen van de mentor of loopbaanbegeleider (beide metingen ongeveer 80%).

¹¹ We kunnen op basis van de informatie uit de telefonische interviews niet met zekerheid vaststellen of de studenten behoren tot de groep die wettelijk verplicht een mbo-verklaring ontvangt (vsv'ers) of niet.

Tabel 3.2 – Hoe heb je de mbo-verklaring gekregen?

	2021-2022	2023-2024
Op school gekregen	35	59
Opgestuurd	50	33
Anders, namelijk...	15	7

(Percentages, N2021-2022=34, N2023-2024=27, telefonische interviews studenten)

Bij beide metingen heeft ongeveer twee derde van de studenten niet van tevoren van school gehoord dat ze een mbo-verklaring zouden (kunnen) krijgen. Bij de vraag naar tips wat de school beter zou kunnen doen met de mbo-verklaring, wordt bij beide metingen vooral de communicatie vooraf over de mbo-verklaring genoemd. Ze hadden graag voordat ze besloten te stoppen willen weten dat ze een mbo-verklaring zouden (kunnen) ontvangen en hoe ze die zouden kunnen gebruiken. Zo geeft een van de geïnterviewde studenten aan, dat hij/zij niet wist dat het mogelijk was om bij een andere opleiding vrijstellingen aan te vragen. Een andere student geeft aan dat als hij/zij van de mbo-verklaring had geweten een betere keuze had kunnen maken om bepaalde vakken wel proberen te halen.

Bij de eindmeting geeft 60% van de studenten aan dat ze de mbo-verklaring binnen een maand na stoppen hebben ontvangen. Hierin lijkt een verbetering opgetreden sinds de vorige meting, toen meer studenten de mbo-verklaring pas later ontvingen (Tabel 3.3).

Tabel 3.3 – Hoe lang duurde het voor je je mbo-verklaring kreeg?

	2021-2022	2023-2024
Binnen een maand nadat ik was gestopt	34	60
Binnen twee maanden	9	4
Binnen drie maanden	14	4
Langer	29	12
Weet niet	14	20

(Percentages, N2021-2022 = 35; N2023-2024 = 25, telefonische interviews studenten)

De inhoud van de mbo-verklaring

Bij de vorige meting gaven de meeste studenten aan dat hun vakken op de mbo-verklaring stonden en minder dan de helft dat de BPV erop stond. Bij de eindmeting bleken relatief veel studenten – ongeveer een derde – niet goed te weten wat er op de mbo-verklaring staat (Tabel 3.4). Daardoor is het aandeel studenten dat aangeeft dat de vakken of BPV op de mbo-verklaring staat lager dan vorige keer. Wel zegt ongeveer een derde dat er andere dingen op de mbo-verklaring staan. Er is door studenten niet toegelicht welke dingen dit zijn.

Tabel 3.4 – Weet je wat er op je mbo-verklaring staat?

	2021-2022			2023-2024		
	Ja	Nee	Weet niet	Ja	Nee	Weet niet
Vakken	86	6	9	52	16	32
Stage/BPV	43	54	3	26	35	39
Andere dingen	20	57	23	38	29	33

(Percentages, N2021-2022 = 35; N2023-2024 = 25, telefonische interviews studenten)

Het gebruik van de mbo-verklaring

De mbo-verklaring wordt het vaakst gebruikt bij het starten van een nieuwe opleiding. Ongeveer de helft van de telefonisch geïnterviewde studenten heeft de mbo-verklaring daarvoor gebruikt. Bij de vorige meting was dit een derde (Tabel 3.5). Van de studenten die mbo-verklaring hebben gebruikt voor een nieuwe opleiding geeft bij beide metingen de meerderheid, zo'n 80 procent (N=22; N=11), aan dat de mbo-verklaring hen heeft geholpen bij het krijgen van vrijstellingen voor de nieuwe opleiding. Een kleiner deel van de bevroegde studenten geeft aan dat ze de mbo-verklaring hebben gebruikt om werk te zoeken; respectievelijk 12 procent in 2021-2022 en 25 procent in 2023-2024. In de eindmeting geven van de vijf studenten die de mbo-verklaring hadden gebruikt voor het zoeken van werk er vier aan dat de mbo-verklaring hen hierbij heeft geholpen.

Aan de studenten die de mbo-verklaring hebben gebruikt, is ook gevraagd of ze er wat aan hadden gehad als er meer informatie op de mbo-verklaring had gestaan. En derde (N=15) geeft aan dat dat behulpzaam was geweest. Bij de vorige meting was dit de helft.

Studenten noemen verschillende dingen die ze graag op de mbo-verklaring hadden gezien: praktijkervaring, vaardigheden, meer onderdelen of handelingen uit vakken en meer informatie over hun persoon en persoonlijke vaardigheden. De genoemde aanvullingen lijken vooral te verwijzen naar zaken die relevant zijn voor werkgevers.

“Iets geschreven door de mentor over wat voor student je bent, een soort aanbeveling”.

“Het zou ook handig zijn als er informatie stond over vaardigheden, bijvoorbeeld over communicatieve vaardigheden”.

“Welke lessen je hebt gehad, wat je al hebt geleerd, normale toetsen die je hebt gehaald”.

“De hoeveelheid stage-uren die ik heb gedraaid.”

Tabel 3.5 – Waarvoor heb je de mbo-verklaring gebruikt?

	2021-2022	2023-2024
Voor een nieuwe opleiding	34	48
Om werk te zoeken	12	25
Anders, namelijk...	0	6

(Percentages 'ja' [percentages 'nee' niet getoond], N2021-2022 = 35; N2023-2024 = 24, telefonische interviews studenten)

Bij de eindmeting zijn enkele vragen over de mbo-verklaring opgenomen in een landelijke studentenenquête over het bindend studieadvies in het mbo, ten behoeve van de rapportage Monitor en evaluatie van de wet vroegtijdige aanmelddatum en toelatingsrecht mbo 2024 (zie paragraaf 1.4.4).

In deze studentenenquête over het bindend studieadvies is ook de vraag gesteld naar het gebruik van de mbo-verklaring, aan een grotere groep (oud-)studenten (N=117). De uitkomsten hiervan bevestigen het beeld uit de telefonische bevraging: 35 procent heeft de mbo-verklaring gebruikt voor het aanvragen van vrijstellingen bij een nieuwe opleiding, 14 procent heeft de mbo-verklaring gebruikt om aan een werkgever te laten zien. 48 procent heeft de mbo-verklaring niet gebruikt (Tabel 3.6). Bij de meeste studenten die de mbo-verklaring hebben gebruikt heeft deze hen ook geholpen. Bij de studenten die de mbo-verklaring gebruikten om vrijstellingen aan te vragen (N=39), geeft 88 procent aan dat de mbo-verklaring heeft geholpen bij het verkrijgen van de vrijstelling(en). Bij de studenten die de mbo-verklaring gebruikten bij het vinden van werk (N=17) zegt 95 procent dat de mbo-verklaring hierbij heeft geholpen.

Tabel 3.6 – Heb je de mbo-verklaring wel eens gebruikt (meer antwoorden mogelijk)?

Voor vrijstelling bij een nieuwe opleiding	35
Om aan een werkgever te laten zien wat ik in de opleiding heb gedaan	14
Anders	7
Nee, nooit gebruikt	48

(Percentages, N=117, studentenenquête BSA)

3.3 Draagvlak voor en visie op mbo-verklaring

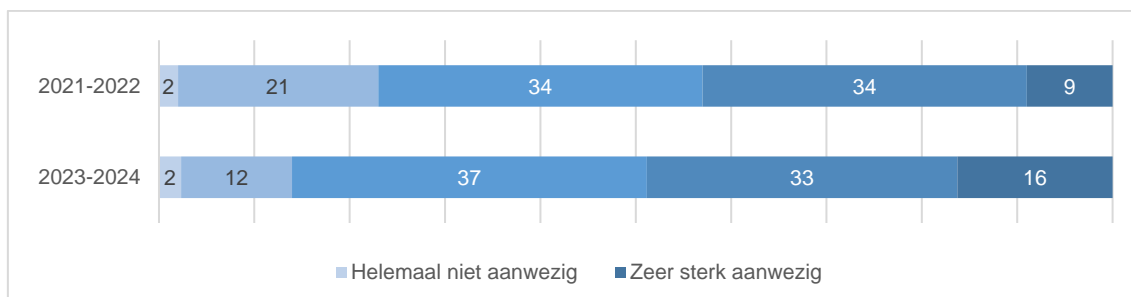
Draagvlak en oordeel mbo-verklaring

De beleidsmedewerkers op het centrale niveau van de mbo-instellingen, denken dat er op het centrale niveau meer draagvlak is voor de mbo-verklaring dan op het teamniveau. Op basis van hun inschattingen zou er bij 49 procent van de mbo-instellingen draagvlak op centraal niveau zijn en bij 40 procent op teamniveau (Figuur 3.1).

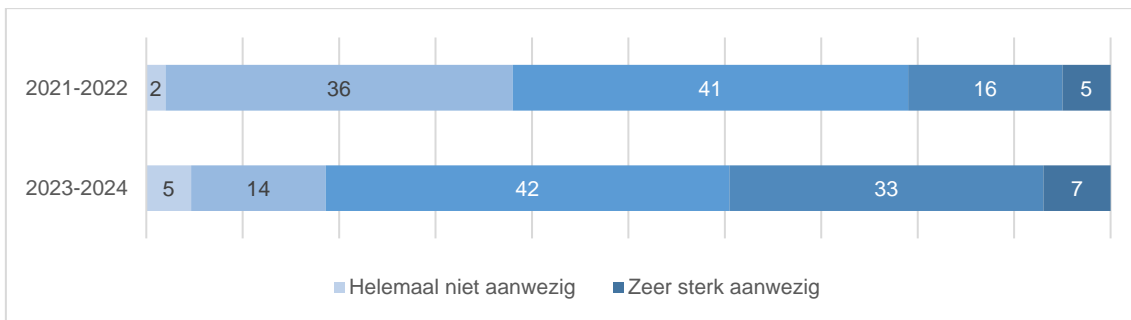
Met name op teamniveau lijkt de inschatting positiever dan bij de vorige meting: van 21 procent naar 40 procent (zeer) sterk draagvlak aanwezig. Nog altijd gaat het om ruim minder dan de helft van de opleidingsteams waar volgens de beleidsmedewerkers draagvlak bestaat voor de mbo-verklaring.

Figuur 3.1 - Wat is uw indruk van het draagvlak voor de mbo-verklaring binnen uw mbo-instelling?

Op centraal niveau

Op teamniveau

(Percentages, N2021-2022 = 44; N2023-2024 = 43, enquête beleidsmedewerkers)

Verder is aan de beleidsmedewerkers specifiek gevraagd wat hun oordeel is over de *verplichting* tot het uitgeven van de mbo-verklaring aan de wettelijk bepaalde groep van 23-, kwalificatieplichtige studenten die het onderwijs verlaten. 42 procent vindt de verplichting voor de huidige groep passend, 37 procent meent dat de verplichting voor een grotere groep zou mogen gelden. Al met al vinden acht op de tien mbo-instellingen de huidige verplichting in ieder geval niet te zwaar.

Het eindoordeel over de mbo-verklaring in de vorm van een rapportcijfer is een 5,7 gemiddeld. Bij de vorige meting was dit een 5,2.

Tabel 3.7 - Wat is uw oordeel over de verplichting om de mbo-verklaring voor een wettelijk vastgestelde groep studenten af te geven?

	%
De verplichting voor de huidige groep is passend	42
De verplichting zou voor een grotere groep moeten gelden	37
De verplichting zou voor een beperktere groep moeten gelden	2
De verplichting om deze af te geven is in het geheel onwenselijk	19

(Percentages, N = 43, enquête beleidsmedewerkers)

Visie op de mbo-verklaring

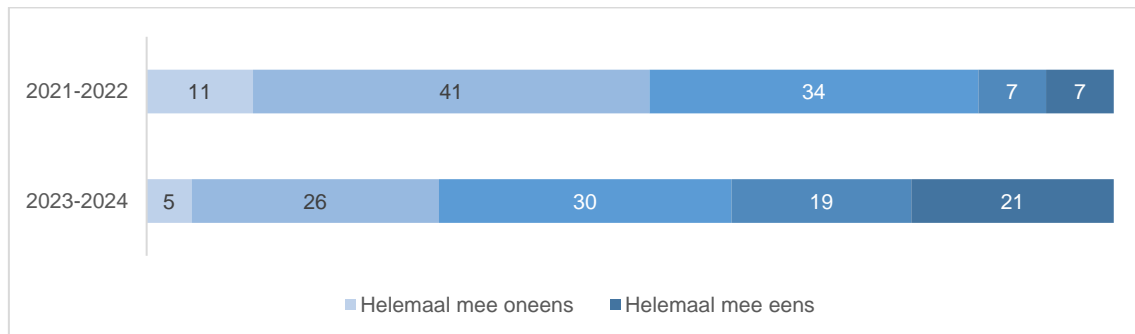
De mbo-verklaring is een document dat een administratieve procedure vraagt en kan enerzijds vooral als zodanig worden beschouwd: een verplichte administratieve handeling ten behoeve van de studenten die de opleiding of mbo-instelling verlaten. Het afgeven van de mbo-verklaring zou ook als meer dan louter een administratieve zaak kunnen worden opgevat, namelijk als onderdeel van de begeleiding van de student.

De wijze waarop de mbo-instellingen de procedure rondom de mbo-verklaring typeren geeft een indruk van hoe zij de mbo-verklaring positioneren in het onderwijs. We daarom beide visies op de positionering als stelling voorgelegd aan de beleidsmedewerkers op de mbo-instellingen. Veertig procent van hen is het (helemaal) eens met de stelling 'Het afgeven van de mbo-verklaring maakt onderdeel uit van begeleiding van de student', 31 procent is het hier (helemaal) niet mee eens en 30 procent reageert neutraal (Figuur 3.2). Dit is een duidelijk verschuiving ten opzichte van de vorige meting toen slechts 14 procent het (helemaal) eens was met deze stelling. Het

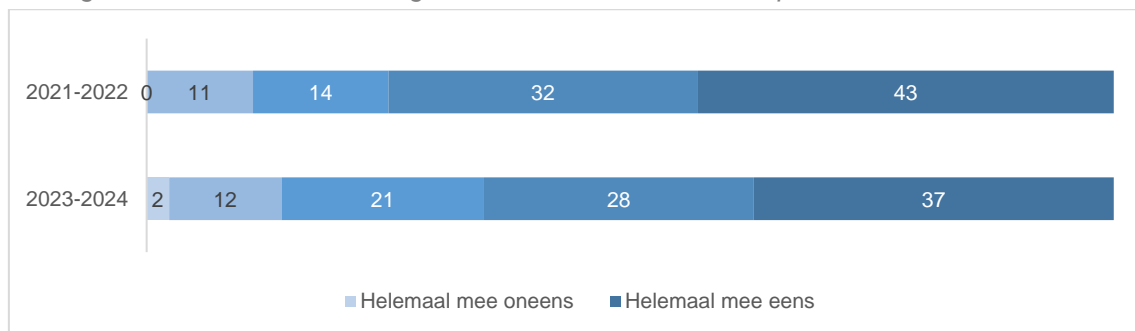
afgeven van de mbo-verklaring wordt echter ook nog door een groot deel van de mbo-instellingen (65%) getypeerd als vooral een administratieve procedure (75% in de vorige meting).

Figuur 3.2 - Hoe zou u de procedure rondom de mbo-verklaring op uw mbo-instelling op dit moment typeren?

Het afgeven van de mbo-verklaring maakt onderdeel uit van begeleiding van de student

Het afgeven van de mbo-verklaring is vooral een administratieve procedure

(Percentages, N2021-2022 = 44; N2023-2024 = 43, enquête beleidsmedewerkers)

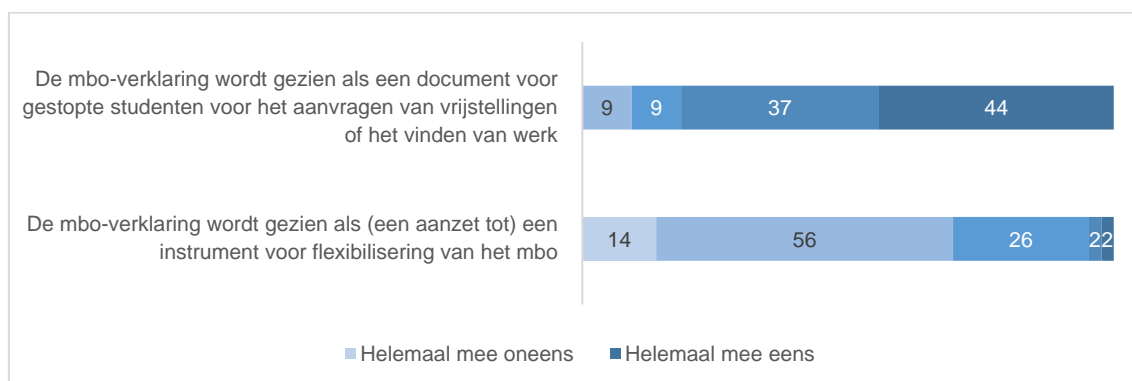
In de tussenrapportage constateerden we dat er verschillen in visie op de mbo-verklaring bestaan tussen de mbo-instellingen. De meeste mbo-instellingen redeneren sterk vanuit het bestaande mbo en zien de meerwaarde van de mbo-verklaring vooral in het verkrijgen van vrijstellingen. Zij benadrukken het verschil tussen een diploma (of certificaat) en de mbo-verklaringen en willen voorkomen dat de mbo-verklaring een status krijgt die vergelijkbaar is met die van het diploma. Mogelijk verklaart dat ook waarom mbo-instellingen nog weinig ruchtbaarheid geven aan de mbo-verklaring in gesprek met werkgevers. Enkele andere mbo-instellingen plaatsen de mbo-verklaring juist nadrukkelijk in de context van Leven Lang Ontwikkelen en de ontwikkeling van een skillsportfolio of -paspoort.

De beleidsmedewerkers zijn gevraagd de visie op de mbo-verklaring te typeren aan de hand van twee stellingen waarop ze konden reageren. De eerste stelling refereert aan de twee doelen van de mbo-verklaring zoals die bij invoering zijn geformuleerd. De tweede stelling refereert aan een eventuele verdergaande inzet van de mbo-verklaring, namelijk een (aanzet tot) een instrument voor flexibilisering van het mbo. De twee stellingen bouwen voort op de verschillende visies die we constateerden in de tussenmeting waarbij sommige instellingen die mbo-verklaring nadrukkelijk plaatsten in de context van leven lang ontwikkelen, flexibilisering en de ontwikkeling van een skillsportfolio of -paspoort. Door hen werd de mbo-verklaring gezien als een (misschien zelfs tijdelijke) stap in de ontwikkeling naar een model waarin het overzicht zich niet beperkt tot de mbo-

opleiding en waarin vaardigheden of skills, die herkenbaar zijn voor werkgevers, een belangrijke plek zouden moeten innemen.

Figuur 3.3 laat zien dat ruim drie kwart van de mbo-instellingen zich kan vinden in de visie op de mbo-verklaring als een document voor gestopte studenten voor het aanvragen van vrijstellingen of het vinden van werk. Slechts 4 procent van de mbo-instellingen (twee instellingen) kunnen zich vinden in de visie waarin de mbo-verklaring wordt gezien als (een aanzet tot) een instrument voor flexibilisering van het mbo.

Figuur 3.3 – Hoe zou u de visie op de mbo-verklaring op uw mbo-instellingen op dit moment typeren?

(Percentages, N= 43-41, enquête beleidsmedewerkers 2024)

3.4 Resultaten en effecten

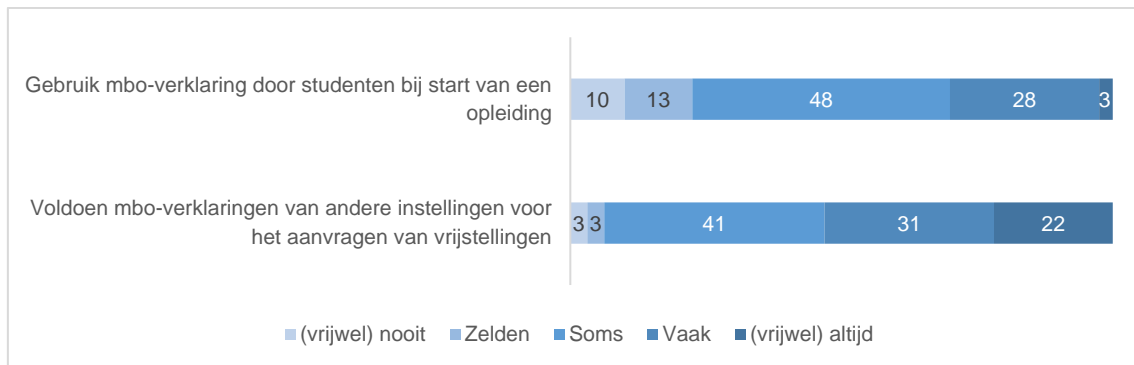
Tot slot is aan de beleidsmedewerkers een aantal vragen en stellingen voorgelegd over de waargenomen resultaten en effecten van de mbo-verklaring, gerelateerd aan de doelstellingen en mogelijke neveneffecten van mbo-verklaring.

3.4.1 Inzet van de mbo-verklaring voor terugkeer naar onderwijs

De eerste hoofddoelstelling van de mbo-verklaring is het vergemakkelijken van de terugkeer naar het onderwijs.

Uit de enquête blijkt dat het bij drie kwart van de mbo-instellingen voorkomt dat de mbo-verklaring wordt gebruikt door studenten die aan een nieuwe opleiding beginnen; variërend van soms tot zeer vaak. Bij 23 procent van de mbo-instellingen komt het gebruik van de mbo-verklaring bij de start van een opleiding zelden tot nooit voor. Met andere woorden, bij een ruime meerderheid van de mbo-instellingen wordt door studenten gebruik gemaakt van de mbo-verklaring. Ook de acceptatie van de mbo-verklaring van andere mbo-instellingen voor het aanvragen van vrijstellingen laat een positief beeld zien. Bij de helft van de mbo-instellingen voldoen deze vaak tot (vrijwel) altijd om vrijstellingen aan te vragen.

Figuur 3.4 – Inzet van de mbo-verklaring in het onderwijs

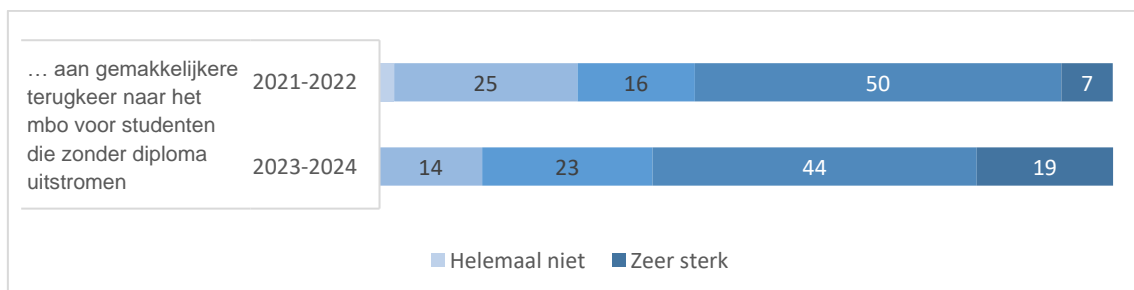
(Percentages, N= 40-32 [excl. categorie weet niet], enquête beleidsmedewerkers 2024)

Vervolgens is deze hoofddoelstelling ook expliciet aan de beleidsmedewerkers voorgelegd met de vraag in hoeverre de mbo-verklaring bijdraagt aan het bereiken van deze doelstelling in de toekomst. We zien in de reacties op deze stelling opnieuw het beeld bevestigd dat de mbo-verklaring als document voor gebruik binnen het onderwijs op een positief oordeel van de mbo-instellingen kan rekenen. Bijna twee derde van de beleidsmedewerkers is van mening dat de mbo-verklaring in de toekomst bijdraagt aan een gemakkelijker terugkeer naar het onderwijs voor studenten die zonder diploma uitstromen. Bovendien lijkt de tendens nog wat positiever dan bij de tussenmeting.

“Op het moment dat je een mbo-verklaring als iets positiefs labelt, zet je je eigen organisatie ook positief neer, waardoor terugkeer naar de organisatie ook weer positief is.”

In de casestudies wordt dit beeld bevestigd: er wordt een toename waargenomen van de mbo-verklaringen die worden gebruikt om vrijstellingen aan te vragen. Deze voldoen vaak, maar nog niet altijd. Soms moeten er extra cijferlijsten worden opgevraagd. Bij een van de mbo-instellingen wordt aangegeven dat het voor studenten niet altijd duidelijk is dat ze vrijstelling met dit document kunnen aanvragen en hoe dit in zijn werk gaat. Het onderwijs zou dit bij studenten die een mbo-verklaring krijgen nog meer onder de aandacht moeten brengen. *“Je kunt er studenten wel mee verleiden. Je helpt ze hiermee misschien een brug over”*. Bij een andere mbo-instelling wordt juist aangegeven dat *“er meer bewustzijn bij studenten is ontstaan. Dat komt ook door keuzedelen en de mbo-certificaten”*.

Figuur 3.5 – Wat zijn volgens u te verwachten (gewenste en ongewenste) effecten van de mbo-verklaring in de toekomst? De mbo-verklaring draagt bij aan...

(Percentages, N= 43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

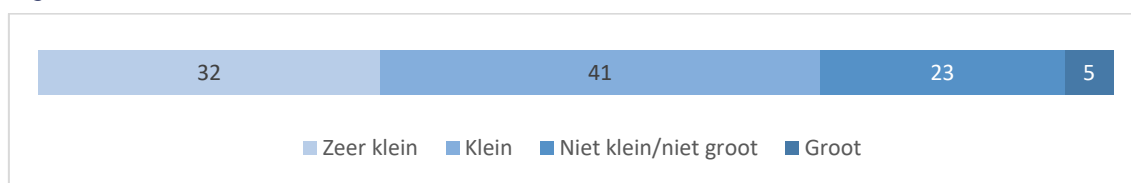
3.4.2 Inzet van de mbo-verklaring voor het vinden van werk

De tweede hoofddoelstelling van de mbo-verklaring is het vergemakkelijken van het vinden van werk voor mbo-studenten die zonder diploma het onderwijs verlaten.

Het is voor beleidsmedewerkers van de mbo-instellingen lastiger om aan te geven wat hun beeld is van de inzet van de mbo-verklaring op de arbeidsmarkt. De helft van hen waagde zich in de enquête niet aan een uitspraak over het civiel effect van de mbo-verklaring. Van de overige beleidsmedewerkers denkt ruim een kwart dat het civiel effect groot is, een derde denkt dat het (zeer) klein is en de rest antwoordt neutraal (Figuur 3.6).

Van de beleidsmedewerkers die zich uitspraken over wat het civiel effect zou moeten zijn, meent twee derde dat het civiel effect groter zou moeten worden, een derde dat het gelijk zou moeten blijven. Volgens één mbo-instelling moet het civiel effect juist kleiner worden (Tabel 3.8). Kortom, de meeste mbo-instellingen vinden dat er op de arbeidsmarkt meer waarde gehecht zou mogen worden aan de mbo-verklaring.

Figuur 3.6 – Het civiel effect is momenteel...

(Percentages, N= 22 [excl. categorie 'weet niet'], enquête beleidsmedewerkers 2024)

Tabel 3.8 – Het civiel effect van de mbo-verklaring zou ...

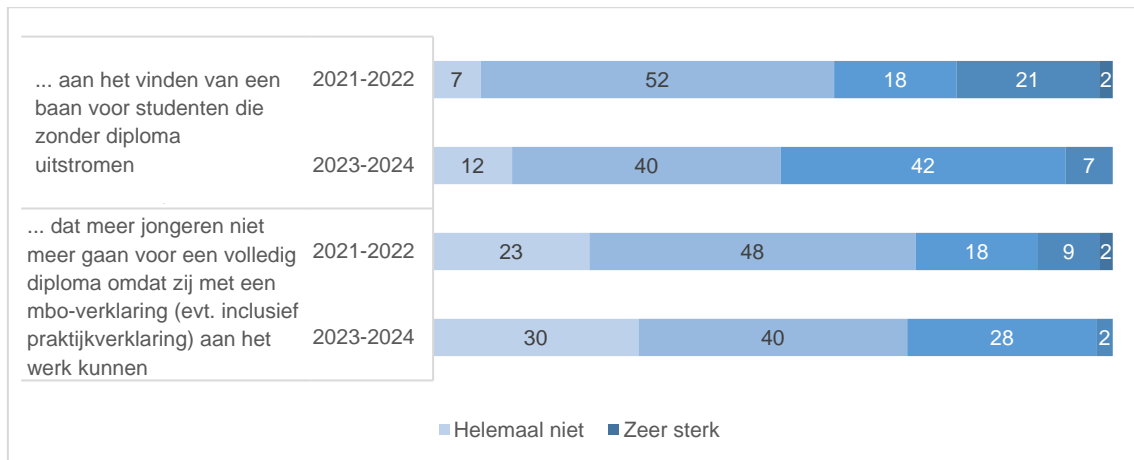
	%
Groter moeten worden	65
Gelijk moeten blijven	32
Beperkt moeten worden	3

(Percentages, N= 31 [excl. categorie 'weet niet'], enquête beleidsmedewerkers 2024)

Expliciet is gevraagd naar de effectiviteit van de mbo-verklaring in het bereiken van de tweede doelstelling, geeft slechts 7 procent van de beleidsmedewerkers aan dat de mbo-verklaring naar verwachting een bijdrage levert aan het vinden van werk (Figuur 3.7). Opvallend is dat zij hierover in de eindmeting minder positief zijn gaan denken ten opzichte van de tussenmeting toen nog 23 procent positief was over de arbeidsmarktwaarde van de mbo-verklaring.

De zorg over een mogelijk negatief neveneffect van de mbo-verklaring, namelijk dat jongeren niet meer zouden gaan voor een diploma, omdat ze ook met een mbo-verklaring aan het werk kunnen, is zeer beperkt; Slechts twee procent ziet dit in sterke mate als een mogelijk neveneffect. Bij de vorige meting leek die zorg nog iets meer te bestaan (11%).

Figuur 3.7 – Wat zijn volgens u te verwachten (gewenste en ongewenste) effecten van de mbo-verklaring in de toekomst? De mbo-verklaring draagt bij aan...

(Percentages, N= 43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

Ook in casestudies is gesproken over de waarde van de mbo-verklaring op de arbeidsmarkt. Beleidsmedewerkers van mbo-instellingen gaven in de gesprekken veelal aan dat ze hier totaal geen beeld van hebben. Zij willen hierover wel in gesprek gaan met studenten die met een opleiding zijn gestopt, maar maakten ook meteen de kanttekening dat dit voor hen een lastig te bereiken groep is.

Voor werkgevers lijkt het lastig om door de bomen het bos te blijven zien, zo blijkt uit de gesprekken. Mbo-certificaten zijn bekend en hebben een duidelijke civiele waarde op de arbeidsmarkt. Andere 'bewijsstukken' zoals de mbo-verklaring, praktijkverklaring en nog te verder te ontwikkelen zaken als micro credentials, skills en competentNL zijn lastiger te overzien. Werkgeversorganisatie VNO-NCW uit de behoefte aan eenduidigheid voor de werkgevers, zowel in terminologie als in documenten.

Hetzelfde geldt voor de Doorstroompunten (voorheen RMC): ook daar wordt de mbo-verklaring nog weinig gekend en ook daar is er sterke behoefte aan meer eenduidigheid in de veelheid aan bewijsstukken die zij nu ervaren. Een landelijke erkend en gestandaardiseerd document als de mbo-verklaring zou daarin, aldus brancheorganisatie Ingrado, een goede rol kunnen vervullen.

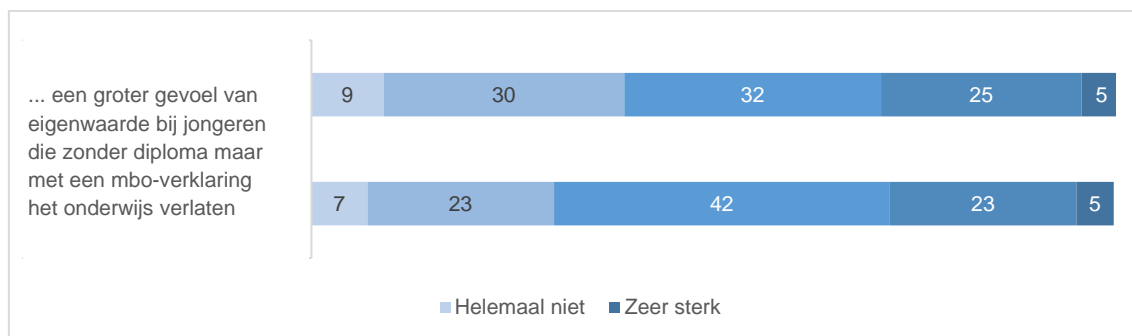
3.4.3 Bijdrage aan eigenwaarde van jongeren

Een mogelijk positief neveneffect van de mbo-verklaring is de bijdrage die deze kan leveren aan de eigenwaarde van jongeren. 28 procent van de beleidsmedewerkers geeft desgevraagd aan dat de mbo-verklaring naar verwachting dit effect heeft (Figuur 3.8). Dit resultaat is vergelijkbaar met de vorige meting. In de casestudies komt dit het meest nadrukkelijk terug bij de praktijkverklaring (paragraaf 2.6), maar ook bij de mbo-verklaring wordt de bijdrage aan de eigenwaarde van studenten vaak genoemd als een positief neveneffect van het document.

“De mbo-verklaring is een soort positieve uitstraling dat je niet mislukt bent, maar dat je halverwege bent en dat je daar ook een bewijs van meekrijgt.”

“Stoppen is een vervelend moment. Het is positief dat je nu in zo’n gesprek de student ook iets kan geven: dit heb je wel gedaan, dit is van waarde. Daarmee geef je het mbo waarde. Het is meer progressiegericht.”

Figuur 3.8 – Wat zijn volgens u te verwachten (gewenste en ongewenste) effecten van de mbo-verklaring in de toekomst? De mbo-verklaring draagt bij aan...

(Percentages, N= 43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

3.4.4 Verdere flexibilisering van het mbo

De mbo-verklaring biedt de mogelijkheid van bredere inzetbaarheid door de ruimte die het model biedt voor verschillende soorten informatie en de bruikbaarheid voor verschillende doelgroepen. In die zin kan de mbo-verklaring een instrument vormen in de flexibilisering van het mbo.

In de vorige meting hebben we geconstateerd dat sommigen het inderdaad zagen als een (tussenstap naar een) instrument voor flexibilisering van het mbo, met name wat betreft de waardering en erkenning. In de casestudies voor de eindmeting hebben we (opnieuw) over de mbo-verklaring in relatie tot flexibilisering van het mbo gesproken. De algehele tenor uit de gesprekken was dat het uitgangspunt blijft om jongeren – als het enigszins haalbaar is – naar het diploma te begeleiden. De mbo-verklaring wordt gezien als een zo nodig mooie tussenstap voor de student die nu niet verder gaat in het onderwijs en op een andere manier gaat leren, maar die in een later stadium wellicht wel een opleiding gaat afmaken. Vooral voor specifieke doelgroepen als entree-studenten, nieuwkomers, werkzoekenden/herintreders zou de mbo-verklaring een mogelijkheid kunnen bieden om hiermee succesvol de arbeidsmarkt te betreden en later terug te keren naar het onderwijs om alsnog het diploma te behalen. In de gesprekken wordt dan ook gesproken in termen van een ‘groeidocument’ of een soort document in of naast een portfolio.

“De toekomst is dat het onderwijs flexibeler wordt, dat we steeds flexibeler gaan programmeren. Daar draagt de mbo-verklaring aan bij. Dat is een gunstige ontwikkeling in het kader van LLO en volwasseneneducatie. In de toekomst komen er steeds meer kleine bewijzen van wat mensen gedaan hebben (in plaats van voorheen alleen het diploma voor een hele opleiding). De mbo-verklaring past daarin, maar ook micro credentials, de praktijkverklaring en certificaten.”

“In diplomatrajecten vindt er steeds meer een ontwikkeling plaats waarin gebruik gemaakt wordt van portfolio’s. Een portfolio zou een onderlegger kunnen zijn om inhoud te geven aan het formele stuk (diploma of mbo-verklaring).”

In de praktijk waren er echter bij de mbo-instellingen in de casestudies geen initiatieven bekend waarbij de mbo-verklaring doelbewust werd gebruikt voor trajecten in de derde leerweg anders dan bij de praktijkverklaring. Online vinden we twee voorbeelden van bedrijfsopleidingen in derde leerweg bij twee verschillende mbo-instellingen, waarbij een opleidingstraject is ontworpen met als afsluiting een mbo-verklaring: een versneld traject voor verpleegkundigen om doktersassistent te worden en een verkort opleidingstraject tot assemblagemedewerker in de panelenbouw.^{12, 13}

In de eindmeting geeft slechts 14 procent van de beleidsmedewerkers aan dat de mbo-verklaring bijdraagt aan de flexibilisering van het mbo (Figuur 3.9). Bij de tussenmeting was dit nog 27 procent. Men ziet voor de flexibilisering meer mogelijkheden voor de mbo-certificaten, die bekender zijn en een duidelijke civiele waarde hebben, dan voor de mbo-verklaring. Er lijkt kortom wel een bewustzijn van flexibiliseringsmogelijkheden en de rol die de mbo-verklaring daar eventueel in zou kunnen spelen, maar tegelijkertijd heeft men ook bedenkingen over onder meer verhoging van de werkdruk door flexibilisering, vermindering van de bekostiging wanneer studenten geen diploma halen en groenpluk door het bedrijfsleven.

“In termen van flexibilisering denken we vooral aan mbo-certificaten, niet aan de mbo-verklaring. Die wordt echt voor uitvallers gebruikt. Of eventueel als iemand bijvoorbeeld rekenen niet redt.”

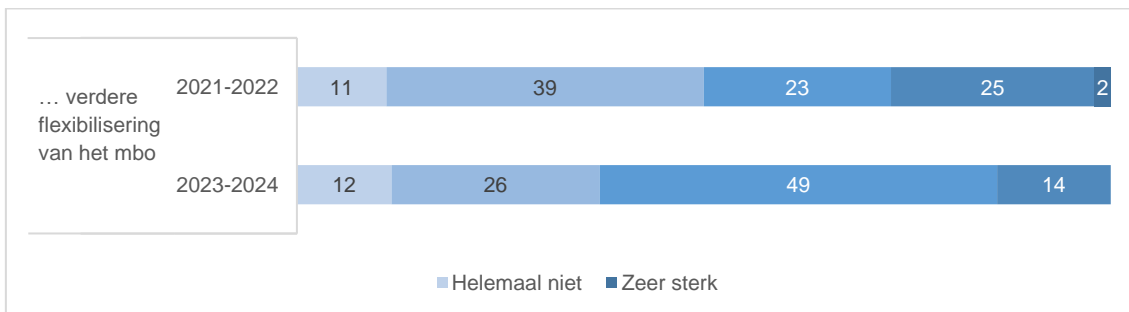
“In het kader van flexibilisering zie je dat opleidingen deze opbouwen in deelcertificaten. Dan geef je werkgevers de gelegenheid om te zeggen als je dat haalt dan mag je bij mij aan het werk. Maar we proberen toch studenten te begeleiden naar een diploma. Het is een spanningsveld.”

“Binnen de gemeente wordt er gesproken over het inzetten op mbo-verklaringen in plaats van mbo-certificaten. Hier sta ik niet achter, omdat een mbo-certificaat civiele waarde heeft en de mbo-verklaring niet. Met een certificaat kun je stapelen. Werkgevers staat nu meer open voor certificaten dan voor een mbo-verklaring, omdat een mbo-certificaat civiele waarde heeft.”

12 <https://vistacollege.nl/bedrijfsopleiding/veda-traject>

13 <https://dmgdeurne.nl/eindhovense-summa-college-en-hoppenbrouwers-in-deurne-werken-samen-bij-nieuw-opleidingstraject/>

Figuur 3.9 – Wat zijn volgens u te verwachten (gewenste en ongewenste) effecten van de mbo-verklaring in de toekomst? De mbo-verklaring draagt bij aan...

(Percentages, N= 43, enquête beleidsmedewerkers 2024)

4 Samenvattende conclusies en aanbevelingen

Om studenten die uitvallen zoveel mogelijk kansen te bieden is per 1 augustus 2021 de mbo-verklaring ingevoerd. In de mbo-verklaring worden de resultaten opgenomen die de student wél heeft behaald. De mbo-verklaring kan zo bijdragen aan het vinden van werk en/of terugkeer naar het mbo. Bekostigde mbo-instellingen zijn verplicht een mbo-verklaring uit te geven aan alle studenten die niet meer aan een onderwijsinstelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben behaald, aan wie geen diploma of certificaat kon worden uitgereikt, maar die wel ten minste een waardering hebben behaald voor (een deel van) een onderdeel van de beroepsopleiding. Daarnaast kunnen overige studenten die de mbo-instelling zonder diploma verlaten, maar wel een deel van de opleiding hebben gevolgd, op eigen verzoek een mbo-verklaring krijgen. Dit laatste geldt ook voor studenten van niet-bekostigde instellingen. De mbo-verklaring vervangt daarmee de bestaande instellingsverklaring (waar geen verplichting aan verbonden was). Studenten in de derde leerweg die volgens afspraak met de mbo-instelling recht hebben op een praktijkverklaring, ontvangen deze als onderdeel van de mbo-verklaring.

Het onderzoek waarover in dit rapport verslag wordt gedaan gaat in op de ervaringen met de toepassing van de mbo-verklaring, sinds deze drie jaar geleden werd ingevoerd, en het doelbereik van de mbo-verklaring. We hebben daarbij gebruik gemaakt de volgende methoden:

- Enquête onder beleidsmedewerkers van mbo-instellingen (met deelname van beleidsmedewerkers van respectievelijk 45 en 43 mbo-instellingen bij de tussen- en eindmeting)
- Negen casestudies bij de tussenmeting en zes bij de eindmeting, bestaande uit online groepsgesprekken en aanvullende telefonische interviews.
- Telefonische interviews met studenten die een mbo-verklaring hebben ontvangen (respectievelijk 35 en 27 studenten bij de tussen- en eindmeting).
- Secundaire analyse van studentenenquêtedata (eindmeting)
- Gesprekken met stakeholders (eindmeting)

De enquêteresultaten van de mbo-instellingen geven een representatief beeld van de sector. De casestudies geven nadere duiding en inkleuring van de enquêteresultaten. De onderzochte mbo-instellingen vormen echter geen representatieve afspiegeling vormen van het mbo als geheel.

Waar relevant zijn we ingegaan op ontwikkelingen sinds de tussenmeting over het eerste invoeringsjaar 2021-2022 en de huidige eindmeting in de derde uitvoeringsjaar, 2023-2024.

In dit laatste hoofdstuk van de eindrapportage formuleren we de conclusies aan de hand van een samenvatting van de hoofduitkomsten. We hebben deze geordend volgens de vier onderzoeksvragen. Het hoofdstuk sluit af met een reflectie op de uitkomsten en enkele aanbevelingen.

4.1 Conclusies

1. *Hoe is de invoering van de mbo-verklaringen verlopen en door de betrokkenen ervaren?*

Conclusie

- **Bij de implementatie van de mbo-verklaring binnen de mbo-instellingen is bij de eindmeting voltooid: volgens alle mbo-instellingen ontvangt de wettelijk verplichte groep de mbo-verklaring. Er blijven echter enkele aandachtspunten (zie hierna).**

- **Twee derde van de mbo-instellingen verstrekt de verklaring ook standaard aan een bredere doelgroep.**
- **Het doel van de mbo-verklaring en de procedure binnen de mbo-instelling zijn niet altijd bekend bij opleidingsteams en mentoren. Vaak is het opstellen en verstrekken van de verklaring voornamelijk een administratief proces.**

Alle mbo-instellingen geven aan dat zij ingeregeld hebben dat studenten die uitvallen en tot de doelgroep behoren automatisch de mbo-verklaring ontvangen. Bij de vorige meting gaven nog drie mbo-instellingen aan dat ze (nog) geen mbo-verklaringen uitgaven. In de eindmeting komt dit niet meer voor.

Drie kwart van de mbo-instellingen hanteert een bredere doelgroep voor de standaardafgifte van de mbo-verklaring dan de wettelijke doelgroep van bekostigde studenten, die niet meer aan een instelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben. Zo wordt de mbo-verklaring vaak niet alleen gegeven aan vsv'ers maar ook aan studenten die overstappen naar een andere mbo-instelling, wordt vaak het leeftijdscriterium en/of het criterium van de nog niet behaalde startkwalificatie losgelaten. Een op de vijf mbo-instellingen geeft de mbo-verklaring zelfs aan studenten die binnen de school van opleiding wisselen. Zowel in de eindmeting als de tussenmeting ligt het aantal uitgegeven mbo-verklaringen lager dan de vsv-cijfers, terwijl de mbo-verklaring aan een grotere groep dan alleen vsv'ers wordt uitgegeven. Het verschil kan deels verklaard worden door het feit dat mogelijk een deel van de uitvallers geen resultaten heeft behaald en dus ook geen mbo-verklaring krijgt. Veel voortijdig schoolverlaters vallen uit in het eerste jaar van de opleiding. Ook kan het voorkomen dat het (weliswaar geautomatiseerde) proces voor de afgifte van een mbo-verklaring opgestart moet worden door de slb'er van de student. Wanneer dit niet gebeurt, ontvangt de student geen mbo-verklaring. Een andere mogelijke verklaring is dat ten tijde van de eindmeting het schooljaar nog niet ten einde was en dat na de meting nog meer verklaringen zijn afgegeven. Het is op basis van de beschikbare informatie in dit onderzoek niet vast te stellen of daadwerkelijk alle studenten die daar recht op hebben een mbo-verklaring hebben gehad.

De mbo-verklaring wordt, indien mogelijk, bij de meeste mbo-instellingen persoonlijk overhandigd aan de student. Een op de drie mbo-instellingen stuurt de mbo-verklaring standaard per post, met uitzondering van mbo-verklaringen met een mbo-certificaat. De mbo-verklaring wordt intern binnen de mbo-instellingen vooral onder de aandacht gebracht bij examencommissies en medewerkers van studentendiensten en in mindere mate bij teammanagers en slb'ers/coaches/mentoren. Uit de casestudies blijkt dat procedures en werkwijzen ten aanzien van de mbo-verklaring zijn beschreven en vastgelegd. Bij de centrale diensten van de mbo-instellingen (studentendienst, examenbureau/commissie, beleid) is de mbo-verklaring goed bekend. Dat is minder bij de opleidingsteams en bij de studenten zelf.

2. Hoe wordt de mbo-verklaring (en het model) ervaren door mbo-instellingen, studenten, leerbedrijven en deelnemende partijen?

Conclusie

- **Er heerst tevredenheid in het mbo over het feit dat er een standaardmodel voor de mbo-verklaring is ingevoerd.**
- **Ondanks de brede invoering binnen het mbo blijft het draagvlak voor de mbo-verklaring binnen de mbo-instellingen echter (nog) beperkt.**

- Een mogelijke verklaring is de brede kritiek binnen het mbo op (de inhoud van) het model van de mbo-verklaring. De kritiek komt deels voort uit de werkbelasting die de mbo-verklaring oplevert. Ondanks de automatisering van het proces blijft men de administratieve last een bezwaar noemen.
- De kritiek heeft ook betrekking op de opbouw en inhoud van het model. Veel van de kritiek op het model komt voort uit zorg over de hanteerbaarheid voor de scholen. Achter deze kritiek schuilen ook meer principiële overwegingen, zoals het bezwaar dat examencommissies een verklaring moeten tekenen, terwijl zij geen controle hebben op enkele onderdelen daarvan zoals de Praktijkverklaring en de beoordeling BPV¹⁴.
- Studenten worden over het algemeen redelijk beperkt geïnformeerd over de mbo-verklaring, via algemeen beschikbare schriftelijke informatie zoals de OER of studiegids of in een brief of gesprek bij stoppen van de opleiding.
- Buiten het mbo is men nog niet of nauwelijks bekend met de mbo-verklaring en zijn er zeer weinig praktische ervaringen met de mbo-verklaring.

Tussen de eerste meting en de eindmeting in het onderzoek is het draagvlak voor de mbo-verklaring in het onderwijs gegroeid: van 43 naar 49 procent op het centrale niveau van de mbo-instellingen en van 31 naar 40 procent op teamniveau. Deze positieve ontwikkeling neemt niet weg dat het draagvlak voor de mbo-verklaring nog altijd relatief smal is.

Hoewel uit de casestudies bij beide metingen naar voren kwam dat men positief is over het feit dat er een landelijk standaardmodel is voor de mbo-verklaring, zegt slechts 26 procent van de beleidsmedewerkers tevreden te zijn met dit model. Veel kritiek op het model heeft te maken met de verschillende onderdelen waaruit de mbo-verklaring bestaat en de voorkeur om dit terug te brengen naar minder onderdelen of één lijst.

De resultaten van de BPV worden vaak pas als examenresultaat in de mbo-verklaring verwerkt als deze volledig is afgerond. Bij studenten die uitvallen moeten tussentijdse, niet-kwalificerende resultaten handmatig door het onderwijsteam worden aangeleverd, waardoor deze vaak ontbreken. Ook hebben sommige mbo-instellingen de beleidskeuze gemaakt om deze niet toe te voegen. Het toevoegen van de praktijkverklaring is veel werk, omdat deze uit een ander systeem moet komen (SBB Praktijkkloket), maar vanwege de kleine aantallen blijft de administratieve belasting hiervan beperkt.

De administratieve lasten voor de mbo-verklaring zijn hoog, zowel voor de ondersteunende diensten (studentenadministraties, examenbureaus) als de examencommissies. De enquêteresultaten laten echter wel een afname zien van de mate waarin dit als een knelpunt wordt ervaren (van 61 naar 40 procent). Uit de casestudies ontstaat de indruk dat door (verdere) automatisering van het proces en doordat de mbo-instellingen inmiddels drie jaar werken met de mbo-verklaring, het proces inmiddels efficiënter verloopt en er een zekere gewenning is opgetreden. Opmerkelijk is dat ondanks de ervaren administratieve lasten, de meerderheid van de mbo-instellingen ervoor kiest om een bredere doelgroep dan de wettelijk bepaalde doelgroep voor de standaardafgifte van de mbo-verklaring te hanteren (zie onderzoeksvraag 1).

Behalve de administratieve lasten bestaan bij een deel van de mbo-instellingen ook meer principiële bedenkingen tegen de mbo-verklaring. Die bedenkingen hebben met name betrekking op de inhoud van de verklaring (Praktijkverklaring, BPV-onderdelen) en de rol van de

¹⁴ De (eind)verantwoordelijkheid voor de BPV ligt bij het bevoegd gezag van de mbo-instelling.

examencommissie. Het belangrijkste bezwaar is dat de examencommissie moet tekenen voor onderdelen van de mbo-verklaring, terwijl zij geen controle hebben op de beoordeling van die onderdelen.

Opmerkelijk is dat de kritiek op het model voor de mbo-verklaring enerzijds breed gedragen wordt, maar dat er anderzijds veel waardering is voor het feit dat er een standaardmodel is en dat de standaard helpt om bijvoorbeeld vrijstellingen te verlenen, ook al komt een student van een andere mbo-instelling. De kritiek richt zich niet zozeer op het feit dat er een model is, maar meer op de samenstelling daarvan. Daarbij valt op dat de kritiek op de opbouw van het model niet eenduidig is. Sommigen willen bepaalde onderdelen het liefst schrappen, anderen – ook binnen het onderwijs - zouden het model juist willen uitbreiden. De wens om het model aan te passen wordt deels ingegeven door praktische bezwaren, zoals de uitvoerbaarheid en deels door het doel dat men aan de mbo-verklaring toe wil kennen.

3. *Wordt de aan de schoolverlater verstrekte mbo-verklaring daadwerkelijk ingezet bij het vinden van werk of bij instroom in vervolgonderwijs?*
4. *Wat is de impact van de mbo-verklaring voor de schoolverlaters, in het bijzonder voor hun arbeidsmarktpositie?*

Conclusie

- **Doelstelling 1- Terugkeer naar onderwijs: De mbo-verklaring wordt steeds meer en beter door studenten en mbo-instellingen benut om de herstart van studenten in een nieuwe opleiding (bij een andere instelling) mogelijk te maken, onder meer bij het verlenen van vrijstellingen. Zowel de mbo-instellingen als betrokken studenten zijn daar positief over. De eerste doelstelling van de mbo-verklaring, bijdragen aan de terugkeer naar het onderwijs, wordt daarmee bereikt.**
- **Doelstelling 2 – Vinden van werk: Wat betreft het bereiken van de tweede doelstelling, bijdragen aan het vinden van werk, kan geconcludeerd worden dat de mbo-verklaring door studenten als helpend wordt ervaren wanneer ze hem gebruiken, maar dat het gebruik beperkt is. De gesprekken met partijen buiten het onderwijs, zoals werkgevers, gemeenten, Doorstroompunten en gemeentelijke arbeidsmarktdienstverleners geven de indruk dat de mbo-verklaring op dit moment nog weinig bekendheid geniet buiten het mbo. Dit is ook niet verrassend gezien het vrijwel ontbreken van communicatie erover buiten het onderwijs, door de mbo-instellingen of andere partijen. De tweede doelstelling van de mbo-verklaring, bijdragen aan het vinden van werk, is daarmee op dit moment slechts in beperkte mate bereikt.**

Doelstelling 1

De mbo-verklaring heeft zijn weg gevonden in het mbo. Het proces van opstellen en verstrekken is steeds vaker ingeburgerd en geautomatiseerd. De interne bekendheid bij opleidingsteams zou echter nog vergroot kunnen worden (zie conclusies onderzoeksvraag 2). Studenten gebruiken de mbo-verklaring steeds meer voor het aanvragen van vrijstellingen en ze vinden deze daarbij behulpzaam. De meerwaarde die de verklaring voor studenten die terugkeren naar het onderwijs is zichtbaar. In deze toepassing is de mbo-verklaring herkenbaar en behulpzaam, ook voor de examencommissies. De eerste doelstelling van de mbo-verklaring, bijdragen aan terugkeer naar het onderwijs, wordt daarmee bereikt: de mbo-verklaring wordt gebruikt door studenten en heeft impact in de zin dat studenten ook daadwerkelijk vrijstellingen kunnen aanvragen en krijgen met de

mbo-verklaring. Gebruik en impact zullen naar verwachting nog verder toenemen naarmate het instrument nog verder ingeburgerd raakt op de mbo-instellingen.

De eindmeting laat duidelijk zien dat de mbo-verklaring wordt ingezet bij de terugkeer in het onderwijs. Bij drie kwart van de mbo-instellingen wordt de mbo-verklaring gebruikt door studenten die aan een nieuwe opleiding beginnen. Ook de acceptatie van de mbo-verklaring van andere mbo-instellingen voor het aanvragen van vrijstellingen laat een positief beeld zien. Bij de helft van de mbo-instellingen voldoen deze meestal om vrijstellingen aan te vragen. De telefonische interviews met studenten die een mbo-verklaring hebben ontvangen en de resultaten van een online enquête onder studenten met een mbo-verklaring bevestigen dit beeld. De helft van de telefonisch bevroegde studenten en een derde van de studenten die de online enquête invulden zeggen dat ze de mbo-verklaring hebben gebruikt om vrijstellingen aan te vragen. En bij een ruime meerderheid van deze studenten heeft de mbo-verklaring hen ook geholpen om de gevraagde vrijstellingen te krijgen.

Ook wordt een positief neveneffect gezien in de bijdrage aan de eigenwaarde van jongeren die zonder diploma maar met een mbo-verklaring het onderwijs verlaten. Ruim een kwart van de beleidsmedewerkers ziet dit effect en in de casestudies kwam het nadrukkelijk terug, met name ook vanuit de partijen buiten het onderwijs. De mbo-verklaring kan een mogelijk negatieve ervaring (studieuitval) een iets positievere wending geven omdat het laat zien wat de student wél heeft bereikt en de drempel voor terugkeer naar het onderwijs kan verlagen.

Doelstelling 2

Wat betreft de bijdrage die de mbo-verklaring kan leveren aan de doorstroom naar werk, daarvan hebben de mbo-instellingen zelf nog nauwelijks een beeld. De helft van de beleidsmedewerkers doet in de enquête geen uitspraak over de bijdrage van de mbo-verklaring aan het vinden van werk. Van de overige beleidsmedewerkers denkt ruim een kwart dat deze bijdrage groot is, een derde denkt dat het (zeer) klein is en de rest antwoordt neutraal. Van de beleidsmedewerkers die zich uitspraken over wat de bijdrage zou moeten zijn, meent twee derde dat het de bijdrage groter zou moeten worden. Slechts 7 procent van de beleidsmedewerkers geeft in de eindmeting aan dat de mbo-verklaring naar verwachting een bijdrage levert aan het vinden van werk.

De telefonische interviews met studenten die een mbo-verklaring hebben ontvangen en de resultaten van een online enquête laten zien dat de mbo-verklaring door 14 procent (online enquête) tot een kwart (telefonische interviews) van de studenten wordt gebruikt bij het zoeken van een baan. Bij de meesten heeft het gebruik van de mbo-verklaring hen ook daadwerkelijk geholpen bij het vinden van werk. Kortom, de resultaten van de bevraging van de studenten laat zien dat, hoewel de mbo-instellingen hun twijfels hebben bij de waarde van de mbo-verklaring op de arbeidsmarkt, de mbo-verklaring voor de studenten die er gebruik van hebben gemaakt wel nuttig is gebleken.

De bekendheid van de mbo-verklaring buiten het onderwijs is zeer beperkt. Mbo-instellingen communiceren zeer weinig extern – aan werkgevers, gemeenten/UWV en vervolgonderwijs – over de mbo-verklaring, zo bleek uit de enquête. Dit beeld werd bevestigd in de gesprekken. Belangrijkste verklaring hiervoor is dat zij de mbo-verklaring vooral zien als een instrument voor herstart in het onderwijs. Andere landelijke partijen hebben tot nu toe ook vrijwel geen bekendheid aan de mbo-verklaring gegeven, uitgezonderd de toepassing met de Praktijkverklaring. De gesproken partijen buiten de mbo-instellingen kennen de mbo-verklaring vooral in de vorm van de mbo-verklaring inclusief praktijkverklaring, maar de mbo-verklaring speelt vrijwel geen rol in de begeleiding van studenten naar werk of terug naar onderwijs en ze hebben meestal ook nog niet of nauwelijks

ervaring met studenten met een mbo-verklaring. Desgevraagd zien onder meer VNO-NVW en Ingrado wel een duidelijke, potentiële meerwaarde van de mbo-verklaring, mits het een landelijk, uniform en breed uitgedragen instrument wordt. In de telefonische interviews met studenten en in de gesprekken met arbeidsmarktdienstverleners en werkgeversorganisatie VNO-NCW komt verder naar voren dat de mbo-verklaring meer waarde op de arbeidsmarkt zou kunnen krijgen door meer informatie toe te voegen over de praktijkervaring van de student en de persoonlijke vaardigheden van de student (zoals motivatie).

4.2 Reflectie en aanbevelingen

De mbo-verklaring bewijst zijn waarde nu al door het gebruik binnen het onderwijs. Dat zal naar verwachting de komende jaren nog verder groeien als de (onderwijsinterne) bekendheid verder toeneemt en het gebruik nog meer ingeburgerd raakt bij opleidingsteams en examencommissies. Wel ligt er nog een punt van zorg in de ervaren werklust. Het is echter voor de toekomst vooral zaak om het tweede doel van de mbo-verklaring meer inhoud en gewicht te geven. In het vervolg van deze paragraaf reflecteren we op de uitkomsten ten aanzien van het bereiken van de twee doelstellingen van de mbo-verklaring en doen we enkele aanbevelingen.

Doelstelling 1

Ondanks dat het opstellen en uitgeven van de mbo-verklaring inmiddels breed is ingevoerd en de mbo-instellingen ook zien dat de mbo-verklaring succesvol wordt gebruikt bij het aanvragen van vrijstellingen, blijft het draagvlak voor de mbo-verklaring beperkt. Dit uit zich deels in kritiek op de hanteerbaarheid van het model en de werklust die de verklaring met zich meebrengt.

- Aanbeveling voor OCW: Ondanks de kritiek op het model, is de mbo-verklaring door de mbo-instellingen wel volgens het vastgestelde model ingevoerd. Niettemin kan OCW overwegen om met het mbo in gesprek te gaan over mogelijke vereenvoudiging van het model – als het mbo dit nog wenselijk vindt nu de implementatie vrijwel is afgerond en systemen zijn ingericht. Belangrijk bij eventuele vereenvoudiging is dat daarbij geen informatie of mogelijkheden van de mbo-verklaring verloren gaan (zie ook de aanbevelingen bij doelstelling 2).

Schijnbaar tegenstrijdig met de ervaren werklust van de mbo-verklaring is de keuze van veel mbo-instellingen om deze uit te geven aan een grotere groep uitvallers/switchers dan de wettelijk vastgestelde doelgroep van vsv'ers. Argumenten hiervoor zijn dat men de uitvallers gelijk wil behandelen en niet alleen de vsv'ers een mbo-verklaring geeft.

- Aanbeveling voor het mbo: Als de mbo-verklaring heeft geleid tot een toename van de ervaren werklust van betrokkenen, heroverweeg dan de uitbreiding van de doelgroep voor standaardafgifte. Mogelijk kan voor deze andere studenten met een eenvoudiger document of een mbo-verklaring op aanvraag worden gewerkt.

Het beperkte draagvlak wordt door de mbo-instellingen in de gesprekken ook deels verklaard uit het feit dat zij zelf geen zicht hebben op wat de mbo-verklaring voor hun studenten betekent op de arbeidsmarkt.

- Aanbeveling voor het mbo: Zet de mbo-verklaring bij contacten met werkgevers, stagebedrijven en Doorstroompunten op de agenda en informeer naar bekendheid met de mbo-verklaring (zie verder ook onder aanbevelingen bij doelstelling 2).

De mbo-verklaring is intern in de onderwijsorganisaties vooral onder de aandacht gebracht bij de examencommissies en centrale studentendiensten (zoals examenbureaus waarde mbo-verklaring wordt gemaakt) en minder bij de opleidingsteams. Echter zijn interne werkprocessen soms zo ingericht dat een slb'er het proces voor de afgifte van een mbo-verklaring in het studenteninformatiesysteem moet opstarten. Bovendien is dit vaak de persoon die nog het laatste contact met een student die uitvalt heeft en de student kan wijzen op het gebruik van de mbo-verklaring.

- Aanbeveling voor het mbo: Breng de mbo-verklaring ook bij de opleidingsteams onder de aandacht, zodat alle studenten die recht hebben op de mbo-verklaring deze ook daadwerkelijk ontvangen.

Doelstelling 2

Meer inhoud en gewicht geven aan de tweede doelstelling van de mbo-verklaring, bijdragen aan het vinden van werk, is niet iets wat het mbo alleen kan doen. Daarvoor is de actieve inzet en betrokkenheid van de overheid, van sociale partners en organisaties als Ingrado nodig. Overwogen kan worden om de opzet en inhoud van mbo-verklaring nog eens tegen het licht te houden – bij voorkeur in de context van de bredere ontwikkeling van LLO binnen het mbo.

De terughoudendheid in de externe communicatie over de mbo-verklaring heeft deels te maken met de zorg dat de mbo-verklaring een zekere civiele waarde zou kunnen krijgen en daarmee af zou doen aan het diplomagerichte karakter van het mbo. De mbo-instellingen willen in principe de focus houden op de begeleiding van studenten naar een diploma en zijn bezorgd over vermindering van de waarde van het diploma, groenpluk door het bedrijfsleven en vermindering van de bekostiging wanneer studenten geen diploma halen. In de interviews met studenten kwam naar voren dat zij graag eerder geweten hadden dat er zoiets als een mbo-verklaring bestond, omdat zij dan gericht nog bepaalde onderdelen hadden willen afronden, voordat zij de opleiding staakten. Het idee dat studenten dergelijk calculerend gedrag zouden gaan vertonen, staat haaks op het jarenlange beleid om voortijdig schoolverlaten te voorkomen en het rendement van mbo-opleidingen te verhogen. In dit licht wekt het geen verbazing dat mbo-instellingen hun studenten beperkt informeren over de mbo-verklaring en er geen ruchtbaarheid aan geven buiten het onderwijs.

De discussie over de mbo-verklaring en het diplomagerichte karakter van het mbo staat niet op zichzelf. Van oudsher heeft het beroepsonderwijs ook een rol gehad in het opleiden en begeleiden van doelgroepen met een laag opleidingsniveau, met beperkt leervermogen, met afstand tot de arbeidsmarkt of verschillende groepen van werkenden. Voor deze doelgroepen is het diploma niet altijd haalbaar of gewenst. Naast bestaande mogelijkheden (zoals de duale opleidingen) worden nieuwe wegen gezocht, denk bijvoorbeeld aan het praktijkleren met praktijkverklaring. Vanuit het belang van voortijdig schoolverlaters en met name de groep voor wie een diploma niet haalbaar of gewenst blijkt, is de mbo-verklaring eerder een kans dan een risico. De mbo-verklaring kan echter zijn potentiële waarde op de arbeidsmarkt voor deze groep pas bewijzen als deze meer bekendheid krijgt bij werkgevers en arbeidsmarktdienstverleners. De verwachting dat de tweede doelstelling behaald zou worden zonder enige actie op het bekend maken van de mbo-verklaring buiten het onderwijs lijkt niet realistisch te zijn geweest.

- Aanbeveling voor OCW, mbo en landelijke partijen (zoals Ingrado, SBB, VNO-NCW): Geef meer bekendheid aan de mbo-verklaring buiten het onderwijs. Vooral voor de genoemde doelgroepen kan de mbo-verklaring een behulpzaam document in hun loopbaan zijn en zijn geen negatieve neveneffecten te verwachten. Het is belangrijk dat arbeidsmarktpartijen die werken met deze doelgroepen bekend zijn met de mbo-verklaring.

De urgentie van leven lang ontwikkelen (LLO) door de structurele krapte op de arbeidsmarkt, vraagt ook van het mbo om een meer flexibel aanbod te ontwikkelen. De regering heeft aangekondigd de mogelijkheid te gaan onderzoeken om LLO tot een wettelijke taak of opdracht van het mbo te maken. Tegen de achtergrond van die ontwikkeling is de mbo-verklaring een kansrijk instrument. Het model van de verklaring is uniek in de zin dat het ruimte biedt aan formeel afgeronde onderdelen van de gevolgde opleiding, maar eventueel ook aanvullende informatie over de student. Het feit dat de mbo-verklaring een landelijk verplicht en gestandaardiseerd instrument is, geeft het in potentie een grote voorsprong op andere portfolio-achtige instrumenten, die veelal beperkter in reikwijdte en gebruik zijn.

De behoeften van werkgevers in relatie tot de mbo-verklaring zouden nader onderzocht kunnen worden. De gesprekken in dit onderzoek gaven eerste indicaties van bijvoorbeeld meer behoefte aan informatie die nu niet getoond wordt in de resultaten op de examenonderdelen, zoals beschrijvingen van de onderliggende werkprocessen, meer informatie over de praktijkervaring van de student en persoonlijke vaardigheden. De vraag is of de mbo-verklaring hiervoor meer benut kan worden en wat de verhouding is tot de examenonderdelen. De 'vrije ruimte' op de mbo-verklaring (het onderdeel 'Overig') biedt in principe de mogelijkheid om dit soort informatie op te nemen. De vraag is vervolgens of elke mbo-instelling dit op eigen wijze kan gaan invullen of dat dit ingekaderd moet worden door landelijke afspraken hierover te maken. Als dat laatste niet gebeurt, bestaat het risico dat de uniformiteit van de mbo-verklaring, die juist als een sterk punt wordt gezien, zou verwateren. Het huidige uitdijende landschap van mbo-certificaten, branche-certificaten, de mbo-verklaring, praktijkverklaring, micro credentials, skills etc. is al onoverzichtelijk voor werkgevers. Zij hebben behoefte aan eenduidigheid. Een vorm die vaker wordt genoemd is een mbo-verklaring voor de examenonderdelen, die is ingebed in of verbonden aan een portfolio waarin de andersoortige bewijzen opgenomen kunnen worden.

- Aanbeveling voor OCW: Als de mbo-verklaring een hulpmiddel voor het verkrijgen van werk moet zijn, dan moet deze informatie bevatten die relevant is voor werkgevers. Ga met werkgevers in gesprek over wat hiervoor nodig is en ga met het mbo in gesprek over wat hiervoor mogelijk en wenselijk is.
- Aanbeveling voor OCW: Beschouw de mbo-verklaring niet als een losstaand instrument, maar beschouw deze in relatie tot de voornoemde andere op de arbeidsmarkt gerichte instrumenten die de afgelopen jaren in het mbo zijn ontwikkeld. Kijk naar de samenhang tussen deze instrumenten en hoe deze elkaar op de arbeidsmarkt kunnen aanvullen (of wellicht vervangen).

Bijlage

Vragenlijst eindmeting mbo-verklaring

Mbo-verklaring

Op 1 augustus 2022 is de mbo-verklaring ingevoerd. Mbo-instellingen kunnen de mbo-verklaring verstrekken aan studenten die een opleiding verlaten en resultaten hebben behaald waarvoor geen mbo-diploma of mbo-certificaat kan worden uitgereikt.

Mbo-instellingen zijn **verplicht** de mbo-verklaring te verstrekken aan bekostigde bol-en bbl-studenten die niet meer aan een instelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben behaald. De mbo-instelling kan er zelf voor kiezen om **standaard** een bredere groep studenten de mbo-verklaring te geven en de mbo-instelling geeft **op verzoek** de mbo-verklaring aan studenten die hierom vragen.

Praktijkverklaring

De praktijkverklaring is opgenomen in de mbo-verklaring. Dat gebeurt in ieder geval bij *Praktijkleren met de praktijkverklaring* (in de derde leerweg). Naar keuze kan de praktijkverklaring ook gebruikt worden voor uitvallers uit diplomagerichte reguliere (bekostigde) opleidingen.

Deze vragenlijst is de tweede en laatste meting voor het landelijk onderzoek naar de mbo-verklaring. In het onderzoek monitoren we onder meer de invoering van de mbo-verklaring. Een deel van de vragen die bij de eerste meting zijn gesteld wordt daarom opnieuw gevraagd voor de situatie in 2023-2024, zodat we ontwikkelingen in kaart kunnen brengen.

Invoering mbo-verklaring

Q1. Hoeveel mbo-verklaringen zijn naar schatting in studiejaar 2023-2024 op uw mbo-instelling afgegeven?

En hoeveel daarvan speciaal ten behoeve van de praktijkverklaring?

- Als er geen mbo-verklaring is afgegeven vult u 0 in.
- Als u geen schatting kunt maken laat u het veld leeg.

Voor studenten die waren ingeschreven in schooljaar 2023-2024	Totaal aantal	Aantal daarvan alleen voor de praktijkverklaring (derde leerweg)
Standaard		
Op verzoek student		

[als alle antwoorden bij Q1 nul zijn]

Q1_a. Waarom geeft uw mbo-instelling (nog) geen mbo-verklaringen dit studiejaar?

Open vraag

Q1_b. Wanneer verwacht u te starten met het uitgeven van mbo-verklaringen?

Open vraag

- Omdat de mbo-verklaring sinds schooljaar 2021-22 een verplichting is voor de mbo-instellingen, gaan we ervan uit dat uw mbo-instelling de invoering van de mbo-verklaring al heeft voorbereid en u antwoord kunt geven op het vervolg van de vragenlijst.

Doelgroepen mbo-verklaring

De mbo-instelling is **verplicht** de mbo-verklaring te geven aan bekostigde studenten die niet meer aan een instelling zijn ingeschreven, jonger zijn dan 23 jaar en nog geen startkwalificatie hebben behaald.

De mbo-instelling geeft **op verzoek** de mbo-verklaring aan individuele studenten die hierom vragen.

Q2. De mbo-instelling kan er zelf voor kiezen om standaard een bredere groep studenten dan alleen de verplichte groep een mbo-verklaring te geven. Hoe is dat op uw mbo-instelling? Naast de verplichte groep, wordt in 2023-2024 **standaard** ook een mbo-verklaring gegeven aan studenten die

Meer antwoorden mogelijk

- a. 23 jaar of ouder zijn
- b. Al een startkwalificatie hebben
- c. Naar een andere onderwijsinstelling zijn overgestapt
- d. Naar een andere opleiding binnen mijn mbo-instelling zijn overgestapt
- e. Een traject in de derde leerweg volgden
- f. Andere studenten, namelijk
- g. Geen andere studenten [exclusief]

Q2_1. Hieronder kunt u uw antwoorden toelichten:

Open vraag

Q2_2. Is de doelgroep die standaard een mbo-verklaring ontvangt gewijzigd sinds uw mbo-instelling de mbo-verklaring heeft ingevoerd?

- a. Nee, de doelgroep is ongewijzigd > Q3
- b. Ja, de doelgroep is uitgebreid > Q2_2a.
- c. Ja, de doelgroep is beperkt > Q2_2a.

Q2_2a. Kunt u de overwegingen voor deze beperking/uitbreiding kort toelichten?

Open vraag

Q3. Naast de verplichte groep, wordt in 2023-2024 **op verzoek van de student** ook een mbo-verklaring gegeven aan individuele studenten die

Meer antwoorden mogelijk

- a. 23 jaar of ouder zijn
- b. Al een startkwalificatie hebben
- c. Naar een andere onderwijsinstelling zijn overgestapt
- d. Naar een andere opleiding binnen mijn mbo-instelling zijn overgestapt
- e. Een traject in de derde leerweg volgden
- f. Andere studenten, namelijk
- g. Geen andere studenten

Q3_1. Hieronder kunt u uw antwoorden toelichten:

Open vraag

Afgifte mbo-verklaring

De volgende vragen gaan over het afgeven van de mbo-verklaring in het huidige studiejaar 2023-2024.

Q4. Op welk niveau van de organisatie wordt het *besluit* tot afgifte van de mbo-verklaring gemaakt?

- Examencommissie op centraal niveau
- Examencommissie op decentraal niveau
- Anders nl.....

Q5. Op welk niveau van de organisatie wordt de mbo-verklaring uitgereikt aan de student?

- Centraal niveau
- Cluster/college
- Team/opleiding
- Locatie
- Anders namelijk.....

Q6. Hoe ontvangen de studenten hun mbo-verklaring?

- Persoonlijk overhandigd indien mogelijk, anders per post
- Altijd per post
- Anders namelijk

Q7. Op welke moment(en) worden de mbo-verklaringen afgegeven?

- Doorlopend in het schooljaar
- Vaste momenten in het schooljaar
- Na afloop van het schooljaar

Q8. Geldt de werkwijze die u met voorgaande vragen hebt aangegeven zowel voor de standaard afgifte van mbo-verklaringen als voor de verklaringen die op verzoek worden afgegeven?

- Ja
- Nee, de werkwijzen verschillen

[als Q8=b]

Q8_1. Kunt u uw antwoord toelichten?

Open vraag

Model mbo-verklaring

Q9. Welke onderdelen uit het model worden in studiejaar 2023-2024 gebruikt in de mbo-verklaringen die uw mbo-instelling uitgeeft?

[matrix]

Antwoordcategorieën: *nooit - zelden – soms – vaak – altijd*

- Examenresultaten
- Resultaten beroepspraktijkvorming – Praktijkverklaring (via Praktijkloket SBB)
- Resultaten beroepspraktijkvorming – Volledige BPV afgerond
- Resultaten beroepspraktijkvorming – Deel BPV afgerond
- Overige resultaten

- f. Totaaloverzicht examenresultaten, inclusief resultaten lager dan 5,5/ onvoldoende resultaten

Q10. Bent u tevreden met het model voor de mbo-verklaring?

Vijfpuntsschaal: Zeer ontevreden – zeer tevreden

Praktijkverklaring

[als Q9b= *zelden – soms – vaak – altijd*]

De praktijkverklaring wordt ingezet voor *Praktijkleren met de praktijkverklaring* (in de derde leerweg). Naar keuze kan de praktijkverklaring ook gebruikt worden voor studenten in reguliere (bekostigde) opleidingen.

Q11_nw. Wordt op uw mbo-instelling de praktijkverklaring ook gebruikt voor studenten in reguliere (bekostigde) opleidingen?

- a. Ja
- b. Nee

[als Q11_nw= a. ja]

Q12_nw. Voor welke studenten in reguliere (bekostigde) opleidingen maakt u gebruik van de praktijkverklaring?

Meer antwoorden mogelijk

- a. Studenten in een reguliere bekostigde opleiding bij wie op voorhand is vastgesteld dat zij geen diplomagericht traject volgen
- b. Studenten die uitvallen uit een diplomagerichte entreeopleiding
- c. Studenten die uitvallen uit een diplomagerichte opleiding niveau 2
- d. Studenten die uitvallen uit een diplomagerichte opleiding niveau 3
- e. Studenten die uitvallen uit een diplomagerichte opleiding niveau 4
- f. Andere studenten namelijk..... [open vraag]

Bekendheid

Q14. In welke mate wordt door uw instelling in 2023-2024 bij studenten de mbo-verklaring en hoe zij deze kunnen gebruiken onder de aandacht gebracht?

Vierpuntsschaal: niet / in beperkte mate / in redelijke mate / in grote mate

[als Q14 = *in beperkte mate / in redelijke mate / in grote mate*]

Q14_1. Op welke manier(en) gebeurt dit?

Open vraag

Q15. In welke mate wordt door uw instelling in 2023-2024 de mbo-verklaring en wat deze inhoudt bij de volgende groepen onder de aandacht gebracht?

Vierpuntsschaal: niet / in beperkte mate / in redelijke mate / in grote mate

Intern

- a. Studieloopbaanbegeleiders / coaches / mentoren bij opleidingsteams
- b. Teammanagers
- c. Examencommissies
- d. Medewerkers centrale studentendiensten

Extern

- a. Bedrijven/werkgevers
- b. Vervolgonderwijs
- c. Gemeenten/UWV/Arbeidsmarktregio
- d. Doorstroompunten (voorheen RMC)

[als een van de antwoorden bij Q15 = *in beperkte mate / in redelijke mate / in grote mate*]

Q15_1. Op welke manier(en) gebeurt dit?

Open vraag

Algemeen oordeel en knelpunten

Q16. Wat is uw indruk van het draagvlak voor de mbo-verklaring binnen uw mbo-instelling?

Vijfpuntsschaal: helemaal niet – zeer sterk aanwezig

- a. Op centraal niveau
- b. Op opleidingsteamniveau

Q17. Hoe zou u de procedure rondom dat mbo-verklaring op uw mbo-instelling op dit moment typeren?

Vijfpuntsschaal: helemaal mee oneens – helemaal mee eens

- a. Het afgeven van de mbo-verklaring maakt onderdeel uit van begeleiding van de student
- b. Het afgeven van de mbo-verklaring is vooral een administratie procedure

Q17_1. Hoe zou u de visie op de mbo-verklaring op uw mbo-instellingen op dit moment typeren?

Vijfpuntsschaal: helemaal mee oneens – helemaal mee eens

- a. De mbo-verklaring wordt gezien als een document voor gestopte studenten voor het aanvragen van vrijstellingen of het vinden van werk.
- b. De mbo-verklaring wordt gezien als (een aanzet tot) een instrument voor flexibilisering van het mbo.

Q18. In welke mate zijn de volgende mogelijke knelpunten met de mbo-verklaring op uw mbo-instelling op dit moment (nog) aan de orde?

Vierpuntsschaal: niet / in beperkte mate / in redelijke mate / in grote mate / weet niet

- a. Het model voldoet niet
- b. De interne procedures op de mbo-instelling zijn niet volledig op orde
- c. De inrichting van het eigen studentinformatiesysteem is niet op orde
- d. -
- e. De administratieve belasting is te hoog
- f. De belasting van de examencommissies is te hoog
- g. De mbo-verklaring heeft *binnen* de mbo-instelling onvoldoende bekendheid
- h. De mbo-verklaring heeft *buiten* de mbo-instelling onvoldoende bekendheid

Q18_1. U kunt hier uw oordeel over de mbo-verklaring nader toelichten.

Open vraag

[Als Q18 a = in beperkte mate of meer]

Q18_2. Op welke punten zou het model verbeterd kunnen worden?

Meer antwoorden mogelijk

- a. Formatieve resultaten / deelresultaten opnemen
- b. Examenresultaten en BPV-resultaten samenvoegen in één onderdeel
- c. Onvoldoende resultaten (in totaaloverzicht) niet meer opnemen
- d. Volledig examenplan opnemen voor overzicht van de gehele opleiding
- e. Anders namelijk...[open vraag]

Q18_3. Wat is uw oordeel over de *verplichting* om de mbo-verklaring voor een wettelijk vastgestelde groep studenten af te geven?

- a. De verplichting voor de huidige groep is passend (bekostigde studenten, die niet meer aan een instelling zijn ingeschreven, 23- en kwalificatieplichting) > Q19
- b. De verplichting zou voor een grotere groep moeten gelden >Q18_4
- c. De verplichting zou voor een beperktere groep moeten gelden > Q18_4
- d. De verplichting om deze af te geven is in het geheel onwenselijk > Q19

Q18_4. Voor welke groep zou de verplichting moeten gelden?

Open vraag

Effecten

Q19. De mbo-verklaring en de bijbehorende verplichting is ingevoerd met als doel om studenten, die het onderwijs zonder diploma of certificaat verlaten, iets mee te geven dat hen helpt bij het vinden van een baan en een eventuele terugkeer naar het mbo vergemakkelijkt.

Wat zijn volgens u de (te verwachten) gewenste en ongewenste effecten van de mbo-verklaring in de toekomst?

Vijfpuntschaal helemaal niet -zeer sterk

- a. De mbo-verklaring draagt bij aan het vinden van een baan voor studenten die zonder diploma uitstromen.
- b. De mbo-verklaring draagt bij aan gemakkelijkere terugkeer naar het mbo voor studenten die zonder diploma uitstromen.
- c. De mbo-verklaring draagt bij aan verdere flexibilisering van het mbo.
- d. De mbo-verklaring draagt eraan bij dat meer jongeren niet meer gaan voor een volledig diploma omdat zij met een mbo-verklaring (evt. inclusief praktijkverklaring) aan het werk kunnen.
- e. De mbo-verklaring draagt bij aan een groter gevoel van eigenwaarde bij jongeren die zonder diploma maar met een mbo-verklaring het onderwijs verlaten.

Inzet van mbo-verklaring bij de start van een opleiding

Q20. In hoeverre komt het op uw mbo-instelling voor dat studenten hun mbo-verklaring gebruiken bij de start van een opleiding. Bijv. voor het aanvragen van vrijstellingen?

Schaal: (vrijwel) nooit - zelden – soms – vaak – (vrijwel) altijd – weet ik niet

[als zelden – soms – vaak – (vrijwel) altijd]

Q20_1. Voldoen de mbo-verklaringen van andere mbo-instellingen voor het aanvragen van vrijstellingen op uw mbo-instelling?

Schaal: (vrijwel) nooit - zelden – soms – vaak – (vrijwel) altijd – weet ik niet

Q20_2. U kunt hieronder uw antwoord toelichten.
Open vraag

Inzet van de mbo-verklaring op de arbeidsmarkt

Q21_1. Het civiel effect van de mbo-verklaring op de arbeidsmarkt is op dit moment...
Schaal: zeer klein – klein – niet klein/niet groot – groot - zeer groot – weet ik niet/onbekend

Q21_2. Het civiel effect zou in de toekomst...

- a. Groter moeten worden
- b. Gelijk moeten blijven
- c. Beperkt moeten worden
- d. Weet ik niet

Q21_2. U kunt hieronder uw antwoord toelichten.
Open vraag

Q23. Welk rapportcijfer geeft u het instrument van de mbo-verklaring?

Dit is het einde van de vragenlijst.

Eventuele opmerkingen over het onderzoek of de mbo-verklaring kunt u hier vermelden.

[open vraag]

Hartelijk dank voor uw medewerking!

